închin această carte
Cristinei şi Câtiţei, pentru a
învăţa din ea să cinstească şi
să iubească virtuţile
strămoşilor !

Q > p " « « « w ™ , . t

Woouoc

PetraDe

metrn

Popesc

n

viituri

STRĂM

OŞEŞTI

Editura Ion Creanga
Bucureşti, 1976

SEMNUL DE LA CIOCLOVINA

^^aha, „femeia cea mare“, cu statura uriaşă, cu umerii laţi, cu privirea vioaie şi inteligentă fusese aleasă de curînd să conducă ginta aciuată în peşteră. Maha ştia multe. Cum se menţine focul să nu se stingă, cum să asigure hrana tuturor şi cum să păstreze proviziile, cum să-i primească şi să-i ospăteze pe vînători, la întoarcerea lor din drumeţie.

Ciutu, fiul ei, îi sta mai tot timpul prin preajmă.

In schimb, tatăl lui, Irgu, vînătorul, nu-1 prea avea la inimă pe copil. L-ar fi vrut, încă de pe acum, alături de el. L-ar fi dorit Un pui de vînător, învăţînd să mînuie bîta şi piatra ascuţită şi primind botezul sîngelui în năprasnica încordare cu fiarele codrului.

Dar Ciutu era un visător. Gîndurile nu-i stăteau la vânătoare şi la mamuţi. Era o alcătuire mai altfel decît ceilalţi băieţi de **o** seamă cu el.

Ii plăcea mult să viseze cu ochii deschişi. Cind vînătorii părăseau în zori peştera şi plecau după hrană, el rămînea încă întins şi înfăşurat bine în pieile de animale. Se făcea că doarme, dar nu mai dormea. Simţea mîna blîndă a Mahăi mîngîindu-1 şi stătea aşa nemişcat pînă cînd mijea bine de ziuă.

Atunci se scula din aşternuturi şi o afla pe Maha la gura peşterii pregătindu-i o fiertură pe care o ştia dinainte că-i foarte gustoasă.

O sorbea grăbit şi pleca apoi prin jurul peşterii ca să poată visa tnai departe. Şi să se poată bucura în tihnă de frumuseţile împrejurimilor. li plăcea să asculte murmurul apelor, să privească zborul păsărilor şi să le asculte viersul. îi plăcea să se aşeze la umbra pcn milor şi de acolo să privească imensitatea cerului senin şi sa se

bucure de culoarea lui albastră.

îi plăceau culorile. Iubea cu pasiune culorile. Simţea în el ceva netălmăcit, dar pe care îl voia împlinit.

Cînd se întorcea în amiaz la peşteră găsea pe vînători adunaţi în jurul fierturii lor. Irgu îl privea duşmănos şi-l izgonea de lîngă foc :

— Nu eşti bun de nimic. Nu eşti vrednic să-mi fii urmaş !

Ciutu îl privea şi nu spunea nimic. Irgu îl voia vînător. Irgu nu
înţelegea că pe lume mai sînt şi alte comori decît vînatul. Irgu nu ştia că în sufletul lui Ciutu sălăşluieşte un duh neobişnuit.

— Nu eşti bun de nimic. Te poate doborî şi o pasăre. Nu eşti vrednic de Irgu !

Irgu era cel mai bun vînător. Dintre cei şase băieţi pe care îi avea, numai cel mic, Ciutu, nu-i era pe plac. îl socotea bolnav. Dar de ce boală suferea Ciutu, nici Irgu n-ar fi putut-o spune.

Ciutu se simţea bine lîngă Maha cea mare, stăpîna gintei. Ea singură îl înţelegea şi îl apăra. Şi era de ajuns. Doar ei i se supuneau toţi vînătorii, chiar şi Irgu.

Aşa că Ciutu rămînea mai departe lîngă Maha ca să viseze, iar Irgu se mulţumea numai să mîrîie printre dinţi.

Maha simţea că Ciutu nu e ca toţi ceilalţi. Vînătorii aveau în priviri mîria norilor. Lupta cu fiarele codrului le înăsprise firea şi îi înrăise. Ciutu avea în priviri crîmpeie din seninul cerului. Vînătorii aveau faţa aspră şi uitătura cruntă ca furtuna, Ciutu avea faţa senină şi liniştitoare ca apele muntelui.

Ciutu era ca nimeni altul şi buna Maha, Maha cea mare, îl apăra de răutăţile vînătorilor. Iar Irgu nu cuteza s-o înfrunte pe Maha pentru a-1 porni pe Ciutu la vînătoare.

Ciutu se bucura cînd plecau toţi vînătorii de acasă. Băieţii de seama lui plecau de acum şi ei cu vînătorii,

pentru a deveni vînători. Unii nu se mai întorceau. Ciutu cugeta : „De ce atîta zbucium, doar ca să piară sfîşiaţi de fiare sau de-ai lor ? Nu poate face omul şi altceva mai bun şi mai frumos ?“

Acasă rămîneau femeile, rămîneau cei mai mici decît el. Nu-i plăcea să stea şi să vorbească decît cu Maha cea mare.

— Spune-mi, mamă, de ce Irgu mă vrea vînător ?

— Pentru că el nu ştie nimic altceva decît vînătoarea. Toţi bărbaţii sînt vînători... Pentru ei vînătoarea înseamnă totul !

■ — Şi e bine să meargă la vînat ?

— Pentru ei, da. Şi pentru noi toţi. Altfel n-am avea cu ce ne hrăni!

— Şi fără hrană n-am putea trăi ?

| — De bună seamă că nu. Tu, Ciutu, nu simţi cînd vine foamea?

— Drept să-ţi spun, mamă, o simt. Dar cred că aş putea să stau şi fără să mănînc. E ceva ca o adiere uşoară de vînt, care vine şi trece...

Maha cea mare rîdea ;

— Trece, pentru că atunci începi să mănînti.

/ — Şi dacă n-aş mînca ?

— Atunci adierea uşoară de care vorbeşti s-ar face furtună. Te-ar cuprinde sfîrşeala, în urechi ar începe să-ţi vîjîie vîntuL. şi pe urmă ai muri !

Ciutu se cutremura. Va să zică munca vînătorilor e grozavă. De aceea doreşte Irgu să-l facă vînător.

I — Mamă, eu simt că nu voi fi niciodată vînător...

— Ştiu, Ciutu. N-ai să fii niciodată

vînător ! i» — Dar ce am să fiu, mamă ?

— Ce ai să fii o vei şti mai bine tu, Ciutu.

— Mamă, eu cîteodată simt în mine ceva ciudat. Cum să-ţi Spun. E ca o flacără ce mă mistuie. Ea ca o strigare ce mă cheamă. Port în mine ceva nedesluşit...

% — Ce frumos vorbeşti tu, Ciutu !

— Parcă toate culorile pămîntului, ale cerului şi pomilor, toate taă cheamă să le desprind, să le aleg şi să le aşez undeva.

— Culorile nu se pot lua, Ciutu. Nici cerul nu-ţi dă albastrul lui, nici pămîntul culoarea întunecată, nici pomii şi ierburile ver-

dele lor. Ai numai ochi să le priveşti şi urechi să auzi vuietul vîn- tului sau şopotul apelor.

— Ştiu, mamă, dar eu le simt în mine, parcă le-aş ţine în palme... Parcă tot ce văd, munţi, ape, rîuri, cerul, toate le-aş prinde în mîna mea şi le-aş aşterne undeva aidoma.

— E foarte frumos ce spui tu, Ciutu. Dar departe de a se putea înfăptui. Cum o să aduci cerul şi apa şi munţii aici, lîngă tine ? Cum o să le aduci ?

— Nu ştiu nici eu, mamă, dar simt c-o să le aduc. Nici nu va răsări şi nici nu va apune de trei ori soarele, şi am să le aduc !

După trei zile vînătorii plecară la un drum mai lung, la o vî- nătoare mai grea. Dăduseră de urma unui mamut uriaş şi aveau să zăbovească mai mult ca de obicei.

Maha cea mare le pregătise plecarea. Le aşezase la fiecare ceva provizii ca pentru un drum mai lung. Maha porni şi ea prin împrejurimi, după rădăcini moi şi fructe.

Ciutu se sculă îndată după plecarea ei. Ochii îi străluceau, luminaţi de o văpaie lăuntrică. Mîinile îi tremurau, cuprinse de o furnicătură ciudată. Inima îi bătea în piept, mai să se spargă. Un torent de gheaţă îl străbătu din creştet pînă-n tălpi. Sosise clipa mult aşteptată, să împlinească ceea ce era închis în fiinţa lui visătoare. Prinse în mină o piatră ascuţită care fusese lăsată de vină- tori în peşteră. Pentru vînat nu mai era bună. Ciutu o găsi însă minunată.

Şi o forţă ascunsă în el îl împinse fără să vrea spre peretele peşterii. Era un perete neted şi lucios.

Se trezi înfigînd vîrful ascuţit al pietrei în piatră şi făcîndu-1 să alerge pe perete cu o îndemînare pe care nu

şi-o cunoscuse. Parcă nu era braţul lui.

Nu-şi dădu seama cit timp a trecut. Soarele poate ajunsese la amiază. Termină şi căzu jos sfîrşit, golit parcă de orice vlagă.

In sfîrşit, terminase. Ceea ce simţise sălăşluind de mult în el acum nu mai era. îşi luase zborul ca o pasăre şi-l lăsase pe el gol şi liniştit. într-o adîncă linişte.

Dar unde zburase pasărea închisă în el ? Se trezi din visarea aceea de început şi îşi roti ochii mari în jur. Deodată în faţa lui apăru clar, pe peretele unde cioplise, un desen...

Aşa îl găsi Maha cea mare. O cuprinse o spaimă mută cînd văzu ceea ce se înfăţişa pe peretele peşterii. Mai apoi înţelese că Ciuta al ei izbutise să aducă apa şi munţii şi cerul aici, lîngă ei. Că în- făptuise un lucru care nu se mai văzuse pînă atunci.

[— Minunată faptă ai săvîrşit, fiule !

t — M-am liniştit, mamă. M-am eliberat de ceva care mă ţinea încătuşat.

A doua zi sosiră vînătorii cu o pradă bogată. Mai bogată ca altădată. O înfăţişară lui Maha cea mare şi apoi femeile luară în primire vînatul pentru a pregăti fiertura.

> Cînd Irgu pătrunse în peşteră şi zări desenul lui Ciutu dădu drumul din adîncul pieptului său unui urlet ca de fiară rănită :

— Au apărut duhurile rele pe pereţii peşterii noastre !

Maha cea mare rîdea :

— Nu vorbi aşa, Irgu ! Nu este nici un duh. Aici este mîna

* fiului tău, Ciutu. El a săvîrşit ceea ce nimeni n-a gîndit pînă as- | tâzi. A adus apa şi munţii şi cerul aici, în peştera noastră. Ciutu î e un om mare !

i Un nou urlet însoţi vorbele Mahăi :

— Ciutu e un nemernic ! Ciutu trebuie să piară ! Ciutu nu e Vînător, ci vrăjitor. Ciutu mănîncă degeaba. Ciutu trebuie să piară !

| Dar Irgu nu putu trece de Maha cea mare care-1 ocrotea pe Ciutu :

— Daţi-vă la o parte !

I Irgu aproape nu mai văzu înaintea ochilor de mînie. Dacă nu-i putea face nimic lui Ciutu, măcar să nu rabde blestemăţiile de pe pereţi. Se repezi, şi cît ai clipi din ochi prinse în mîini arma cu care mergea la vînătoare şi cu

vîrful ascuţit începu să izbească nebuneşte desenul. Sub loviturile sale puternice, totul fu într-o :lipă risipit.

Toţi amuţiseră. Maha privea îngrozită, iar din ochii senini ca cerul ai lui Ciutu începură să curgă lacrimi.

— De ce-ai făcut asta, Irgu ? De ce-ai distrus cel mai frumos şi mai de preţ lucru pe care-1 aveam în peşteră ?

Irgu se trezi parcă dintr-o nălucire rea :

— Nu ştiu... N-am vrut. Dar Ciutu trebuie mai bine să meargă la vînătoare.

— Ciutu va merge la vînătoare ! hotărî Maha.

La auzul acestor cuvinte, Ciutu încremeni. Iar Irgu se uită plin de triumf la Ciutu. Căci însăşi Maha hotărîse : „Ciutu va merge la vînătoare". Şi nimic nu se mai putea schimba.

A doua zi în zori, Ciutu nu mai zăbovi în culcuşul de piei, ca altădată. Se sculă dimpreună cu vînătorii şi se pregăti de plecare.

I se dăduse o piatră ascuţită şi o bîtă pe care le ţinea stîngaci, pe fiecare într-o mînă.

Maha ieşise să dea semnalul de plecare. Şi atunci lui Ciutu îi fu dat să audă ceva care-i umplu inima de bucurie.

— Irgu, spunea Maha cea mare, e timpul să plecaţi. Şi să vă întoarceţi cu pradă bogată.

— Ne vom întoarce cu pradă bogată, Maha !

— Ai grijă, Irgu, de Ciutu ! El nu e vînător.

— Ciutu va fi vînător !

[1]— Ciutu nu va fi vînător !

— Cum nu va fi ? îngăimă Irgu. Atunci de ce merge la vînătoare ?

— Ciutu nu merge să lupte. Ciutu merge să privească, şi apoi tot ce vede să aducă şi să aşeze pe peretele peşterii !

Irgu se clătină. Parcă cerul se prăvălea spre el să-l sfărîme, parcă munţii îşi îndreptau colţii spre el să-l sfîşie, parcă talazuri veneau să-l înghită.

2

2

— Ciutu nu e vînător... Ciutu e ruşinea mea, repeta în neştire. Ciutu e fricos. Un vrăjitor.

— Dacă i se întîmplă ceva, tună Maha, ai să ai de-a face cu mine !

— Lui Ciutu nu i se va întîmpla nimic. Ciutu se va întoarce nevătămat la peşteră.

*

Vînătorii plecaseră din nou în zori. Ciutu lucra de zor şi pe pereţii peşterii apărea tot mai clar lupta aceea grozavă cu Porih, mamutul cel mare. Iată-1 pe Irgu cum loveşte cu bîta în mamutul căzut în groapă, iată-i pe ceilalţi vînători azvîrlind cu pietre şi bîte în Porih. Iată-1 pe Porih cum se zbate să se salveze.

Toate se desluşeau treptat, ieşind la iveală din mîna meşterului. Poate că sosise amiaza, deoarece soarele strălucea sus, în creştetul bolţii cereşti. Ciutu, lac de sudoare, căzu într-un somn adînc.

Nu ştia cît a dormit. Cînd s-a trezit, se simţea uşurat şi parcă născut din nou. Lîngă el se afla Maha cea mare şi cea bună care-1 mîngîia drăgăstos pe păr. De jur împrejurul lui se găseau vînătorii, femeile, copiii. Toţi îl priveau cu dragoste şi cu uimire.

Se dezmetici. în faţa lui, pe peretele peşterii, văzu întreaga scenă a vînătorii mamutului, pe care o terminase nu de mult. înţelese de ce se uitau toţi la el. înţelese ce se petrecuse între timp. Fusese atît de obosit, încît căzuse răpus.

Şi, ciudat, îl zări în mulţimea de vînători pe Irgu care-1 privea cu alţi ochi.

— Ciutu nu e vînător. E mai mult decît un vînător. Ciutu nu e vrăjitor. Dar e mai mult decît un vrăjitor. El are o putere pe care n-o avem nici unul din noi. A adus pe peretele peşterii cerul şi soarele şi munţii şi apele şi mamutul. Şi chiar pe noi !

Şi începu să rîdă de se cutremurau pereţii peşterii. începură să rîdă şi ceilalţi vînători. începură să rîdă şi femeile şi copiii. Rîdea şi Maha cea mare.

Ciutu surîdea fericit. Mai întîi pentru că se simţea iarăşi eliberat de greutatea aceea pe care o purtase atîta timp în el. Apoi pentru că acum ştia că omul mai poate face şi altceva decît să vîneze.

Irgu nu înţelegea încă de unde izvora marea putere a lui Ciutu. Dar era fericit că fiul său reuşise să facă un semn pe peretele peşterii de la Cioclovina. Semnul de la Cioclovina vestea un lucru măreţ. Ceva pe care ei încă nu-l înţelegeau şi poate nici nu-l bănuiau.

Toţi ştiau însă că Ciutu izbutise să aducă pe peretele peşterii cerul, soarele, apele, pe Porih cel gigantic... şi chiar pe ei, oamenii acelor timpuri.

FĂGĂDUIALA LUI MURCENEU

Duras Diurpaneus era unul dintre urmaşii marelui rege Burebista şi urmaş direct al lui Scorylo care — ca frate mai mare — îl iubise, îl ocrotise şi-l lăsase să poarte mai departe destinele pămîntului dac cu aceeaşi vitejie ca şi înaintaşii săi.

Ii lăsase cu limbă de moarte statul dac, să nu-i dea răgaz a pieri sub loviturile Romei care-şi întinsese hotarele şi armiile pînă la Dunăre. Cînd şi-a simţit amurgul, Scorylo i-a mai grăit lui Duras să vegheze ca dacii să fie strîns uniţi în hotarele lui Burebista. Şi să aibă grijă de nevîrstnicul său fiu Decebal.

Duras n-a lăsat pe romani să cuprindă statul dacilor. Dar nici n-a izbutit să-i unească pe daci ca în vremea lui Burebista.

Vremurile au fost grele şi împotrivă-i. A avut însă grijă de Decebal, înconjurîndu-1 cu dragoste părintească. Şi-a pus mari speranţe în acest nepot, care se dovedea din fragedă copilărie aprig şi destoinic, voinic şi viteaz.

Crescut sub ochiul grijuliu al unchiului său, Decebal a devenit un luptător şi un bărbat adevărat, de o mare frumuseţe şi vioiciune.

— Decebal, fiu al lui Scorylo, îi spuse într-o zi Duras, în numele tuturor regilor daci, atît în numele celor dispăruţi cît şi al celui care domneşte, în numele luptătorilor daci,

atît a umbrelor celor căzuţi cît şi a luminilor celor care trăiesc, te numesc comandantul oştilor dace. Tu să le porţi spre biruinţă !

Glasul lui Duras suna stins, dar hotărît :

— Curînd am să mă duc şi eu să mă odihnesc în cîmpiile lui Zamolxe, iară atunci vei fi şi rege al tuturor dacilor. Că dorinţa mea, ca şi a bunului tău părinte, Scorylo, este de a uni Dacia în hotarele lui Burebista viteazul!

— Va fi aşa precum porunceşti, măreţe rege Duras !... Şi glasul lui Decebal era puternic. Nu tremura nici cît frunza în adiere, nici dt slaba unduire a apei. Nu m-am gîndit încă dacă voi fi sau nu într-o zi rege al tuturor dacilor. Iară ţie îţi urez a avea bă- trîneţea stejarului şi tinereţea brazilor ! Dară pentru că mi-ai încredinţat conducerea oştilor tale îţi sînt recunoscător. Doresc fierbinte să-i port pe luptătorii daci spre biruinţă şi să slujesc acest pămînt sfînt al străbunilor noştri!

*

Curînd Decebal deveni rege. El urmă porunca unchiului său şi făcu statul dac mare şi strălucitor, unind sub cîrmuirea sa toate teritoriile care făcuseră parte din statul lui Burebista. Cu păduri umbroase, cu arbori bătrîni ca vremea şi ape răcoroase pornind de la izvoare de vis. Şi toate cîmpiile roditoare şi poienile scăldate în frumuseţea razelor de soare. Şi nu uită nici munţii cei falnici, cu vulturi străjuindu-le înălţimile.

Făcu iarăşi un stat puternic şi-i aşeză inima în munţii Orăştiei, la Sarmizegetusa. Alcătui sfatul nobilimii, făuri armata sa de viteji şi ţinu la mare cinste pe toţi cei care se dovedeau buni luptători.

Decebal însuşi, ridicat şi recunoscut ca rege al tuturor dacilor, era pretutindeni. Oriunde era nevoie de braţul lui, de mintea lui, de inima lui, ridica sabia, îşi ascuţea mintea, îşi încălzea inima.

Adeseori, la vreme de tihnă, cutreiera meleagurile

Daciei, să-i cunoască bine plaiurile şi frumuseţile, bogăţiile şi oamenii, adică să-i ştie toate puterile.

+

într-o zi ajunse, împreună cu cîţiva din nobilii daci, într-o vîkea ascunsă la marginea unei păduri. Munţii Orăştiei străjuiau depărtările şi izvoarele reci îşi repezeau apele cu dărnicie prin acea parte.

Privirile lui Decebal fură atrase de o căsuţă modestă, aflată pe coama unui deal de deasupra vîlcelei.

— Straşnic loc ! zise Decebal, coborînd de pe cal. Meşterul care a ridicat locuinţa a avut un ochi ager şi-a ştiut unde s-o aşeze. Şi a avut şi braţe puternice şi mîini pricepute. Frumoasă aşezare !

Nobilii daci coborîră şi ei de pe cai şi, privind într-acolo, îşi dădură seama că Decebal avea dreptate. Nu mai putea fi vorba să poposească în vîlceaua aceea. Toţi îl cunoşteau şi-i ştiau bine obiceiurile : „Va voi, desigur, să tragă la casa de pe deal, să cunoască gazdele".

într-adevăr, Decebal, prinzînd calul de frîu, îl îmboldi să meargă într-acolo.

Ceilalţi luară şi ei caii de căpestre, urmînd pe regele lor.

★

Cînd păşiră înăuntru, dădură cu ochii de un băieţel, să tot fi avut cinci ani. îi întîmpină pe cei veniţi cu privirea unor ochi albaştri şi calzi. Dintr-o altă odaie apăru o femeie. Privirile ei erau întrebătoare şi parcă triste şi rătăcite.

Decebal înaintă şi, ajungînd lîngă băiat, îl mîngîie pe obraz. Apoi, uitîndu-se la femeia care intrase, îi vorbi cu voce blîndă :

— Cel care a intrat la voi este Decebal, regele tuturor dacilor !

— Fii binevenit, rege al dacilor ! zise femeia încet. Ce

vînt te aduce pe la noi ?
Decebal o privi. De-abia dacă trecuse de 20 de ani. Dar avea părul aproape alb şi pe faţă uşoare zbîrcituri.
— Mai nimic, îi răspunse. Sau ceea ce caută şi vîntul cînd o porneşte hai-hui. Eu şi nobilii daci plecăm din cînd în cînd pe meleagurile noastre să le cunoaştem mai bine.
— Atunci, cuteză femeia, rămîneţi să poposiţi aici ca oaspeţi.
Decebal primi. Simţea nevoia să se odihnească şi locuinţa aceea din coasta dealului îl îmbia. Cît despre merinde şi udătură, avuseseră grijă să poarte cu ei din destul.

*

In zori, înainte de a hotărî plecarea, Decebal o cheamă pe femeie pentru a sta din nou de vorbă cu ea.
— Te văd singură. Al cui **e** băiatul ? o întrebă.
— Al meu, mărite rege, trup şi suflet. Al meu şi al tatălui său, odihnească-se-n pace.
Decebal tresări la ultimile cuvinte ale femeii:
— Dar. ce s-a întîmplat cu bărbatul tău ?
— S-a abătut urgia... o mare urgie pe capul nostru...
— Spune, femeie !
— Bărbatul meu, mărite, era un voinic de om. Comes îl chema. Se lua la luptă cu ursul şi-l dobora. Ba iarna, cînd vîjîia vîntul năprasnic şi veneau lupii în haite pe aici, ieşea cu bîtă cioturoasă în mină şi lovea în lupi de-i trăsnea, sau îi lua la goană.
Era şi harnic şi priceput la toate. Cu mîinile lui a ridicat casa asta în care aţi mas cu toţii azi-noapte.
Femeia tăcu. Se vedea că-i e greu să vorbească despre ce a urmat.
Tăcu şi Decebal. N-o întrebă nimic. O lăsă pînă ce ea singură se hotărî să povestească mai departe :
— ...într-o zi însă, blestemată zi, omul meu se apucă

să lucreze jos, colo, în vale, zicînd că vrea să sape şi să aducă apa mai aproape de casă.
Decebal îşi aminti că văzuse acolo, jos, în vîlceaua aceea, urme care adevereau spusele femeii.
— M-am bucurat c-o să ne fie mai uşor la trebile gospodăriei. Cînd deodată am auzit un zgomot uriaş, ca şi cum se băteau munţii în capete. Am ieşit degrabă afară. Jos, în vale, am zărit pe omul meu zăcînd nemişcat la pămînt. Am ţinut-o tot într-o fugă pînă acolo, cu sufletul la gură. Cînd am ajuns, am înţeles deodată totul. De sus, din creştetul colinei aceleia — şi femeia arătă cu degetul locul despre care vorbea — s-a desprins un bolovan uriaş de piatră. Atunci i-a fost să se dezlipească !... oftă femeia din adîncul inimii. A pornit-o la vale cu putere. Bolovanul făcuse zgomotul de care vă spuneam. S-a îndreptat, blestematul, spre vîlceaua unde lucra omul meu. Şi a ţintit bine. Se vede că, furat de munca lui, Comes nu l-a auzit. S-a trezit că-1 loveşte în spate...
Femeia tăcu o clipă. Apoi începu din nou, cu voce înceată, domolită şi împăcată :
— I-am luat trupul zdrobit şi i l-am spălat. L-am pregătit de jertfă şi l-am ars după obiceiul părinţilor noştri. I-am aşternut cenuşa aici, în pămîntul din spatele casei. Să fie lîngă noi, ca şi în viaţă... Am rămas cu pruncul ăsta al nostru. Avea numai doi ani. Iar eu — singură şi fără de nici unele. Dară m-am întărit în necaz şi l-am crescut mai departe.
— Cum îl cheamă ? întrebă Decebal.
— N-are nici un nume, mărite rege. M-au prins nevoile în va- | dul lor şi n-am mai avut timp şi de asta. îl strig şi eu, cu vorbe i de alint, ca orice mamă.
— Da, zise Decebal, ai dreptate... Şi totuşi băiatul trebuie să aibă un nume.
— Trebuie, zise şi femeia.
— Numele lui va fi Murceneu ! hotărî Decebal.

Toţi găsiră că numele era frumos şi se potrivea băiatului. Femeia îl privi pe rege. Apoi murmură cu un aer visător :
— Murceneu ! Murceneu !... Frumos nume! Parcă e odihnitor ca apa limpede, dar şi furtunos.
Decebal îl luă pe copil şi-l ridică în braţele sale vînjoase :
— Murceneu, băiatule, de azi încolo voiesc a-ţi fi tată !
Murceneu se uita nedumerit. Femeia tresări :
— Vrei să mi-1 iei, mărite rege ?
— Da, voi să-l iau pe Murceneu ! îl voi face luptător !
— Şi eu voi rămîne singură...

— Nu, femeie, ai să rămîi cu umbra luminoasă a lui Comes. i Şi la vatra aceasta a voastră. E datoria ta. Pînă acum l-ai eres-1 cut singură şi ţi-ai împlinit datoria de mamă. Dar curînd pămîntul nostru va avea nevoie de el. Va fi bărbat şi luptător. Nu mai are i de ce sta Ungă tine.

Cuvintele lui Decebal sunau aspru, dar drept.

— Iar Murceneu va veni să te vadă. Vei fi mîndră atunci dej fiul tău.

*

Decebal l-a luat pe Murceneu. L-a crescut pe lîngă el şi i-a sădit în suflet bărbăţie. Murceneu a învăţat de timpuriu să luptei Decebal îl punea să-şi încerce priceperea cu alţii de seama lui şij se bucura din inimă văzînd că Murceneu e cel mai bun. S-a măJ surat adesea şi el cu Murceneu, luptînd care pe care.

Braţul lui tînăr prindea puteri de neînvins.

Intr-o zi, Decebal a stat de vorbă cu Murceneu. Acesta tocmai se întorsese de la mama lui şi îi adusese veşti despre ea. Decebal îl ascultă şi îşi aduse aminte de căsuţa din deal, de băieţelul care-1 întîmpinase odată cu privirile albastre, senine... îi trecu mîna prinj păr ca şi atunci :

— Ai crescut mare, Murceneu. Eşti un voinic şi un viteaz! în lege.

— Nădăjduiesc, mărite, să fiu aşa cum m-ai crescut şi învă-, ■ţat. Şi să-ţi pot mulţumi pentru cît ai făcut pentru mine.

— A sosit şi timpul acela, Murceneu, să-mi mulţumeşti; să-ţi dovedeşti prin fapte vitejia.

— Făgăduiesc regele meu. Porunceşte ce vrei, şi-mi voi ţin© făgăduiala.

— Nu poruncesc nimic. Vreau să pornească totul din inima tai* Murceneu tăcu o clipă. Apoi zise cu glas hotărît:

— Dacă-i aşa, regele meu, făgăduiesc că am să lupt pînă-n ultima clipă a vieţii, pentru ca pămîntul acesta, al nostru, să fie liber şi fericit. De va fi să-mi pierd un braţ, voi lupta cu celălalt. De va fi să-mi pierd picioarele, mă voi tîrî în luptă. Iar de va fi

să-mi pierd şi braţul celălalt, voi lovi cu capul în duşman. Şi j de-abia de-mi va cădea şi capul, de-abia atunci trupul meu s<va aşeza liniştit şi mulţumit la odihnă.

Decebal îl privi cu lacrimi de bucurie în ochi:

— Am crescut un fiu vrednic de acest pământ, de oameniii.I Eu, Decebal, rege al tuturor dacilor, îţi primesc făgăduiala şi Ţi" f rămîntul tău, Murceneu.

*

De atunci nenumărate au fost faptele de vitejie ale Murceneu...

lntr-una din zilele anului 101, cînd romanii lui Traian pătrunseseră pe pămîntul Daciei, iar cohortele lor nesfîrşite înaintau pQ] trupul Banatului spre Tapae, măreţul rege Decebal hotărîse â-i surprindă la o trecătoare din munţi. Era un loc parcă anume *â*-i dit de natură să le fie prielnic luptătorilor daci.

Planul lui Decebal fusese bine chibzuit şi el îl făurise ţiindl seama tocmai de faptul că plaiul acela era înzestrat de naturăcal loc bun de apărare. Cînd grosul armiilor romane s-ar fi aflat.pa drumul acesta îngust de munte, un grup de daci, aşezaţi din tian de rege la intrarea în trecătoare, aveau să prăbuşească bolov&l ca să-i astupe ieşirile, pentru a face cu neputinţă retragerea romanilor.

Aici urmau să deschidă bătălia dacii, prăbuşind bolovani ăflj înălţimi asupra lor şi ţintindu-i cu săgeţi slobozite cu pricepffi din arcuri.

Aşa cum avea obiceiul, înainte de a da porunca, Decebal sej sfătuise cu căpeteniile dace în privinţa planului său şi toţi îl gă-j siră cel mai nimerit.

Dar lucrurile nu s-au petrecut aidoma aşa cum a zămislit şi a dorit mintea lui Decebal. Căci s-a ivit neprevăzutul...

Străjile trimise să urmărească apropierea trupelor romane şi să vestească la timp pe rege au sosit într-un suflet şi i s-au înfăţişat, Unul dintre oşteni se înclină înaintea lui Decebal şi zise :

■— Mărite rege, romanii se găsesc foarte aproape de noi. Dar ei au schimbat drumul. în loc să se îndrepte încoace, spre trecătoare, urmează un drum care şerpuieşte lin spre apele din munte, lingă aceste locuri unde sîntem aşezaţi acum. Nu s-au lăsat atraşi în capcana noastră.

Ochii lui Decebal sclipiră. Cum de nu se gîndise că romanii ar putea s-o ia pe acolo, prin cîmpie, alegînd drumul mai lung, celui mai anevoios... Se urcă în grabă pe o stîncă de unde putea fi auzit de toţi oştenii daci, şi tună :

— Vitejii mei, duşmanul merge pe cărarea apelor. Ca să-i fie mai uşor şi mai bine !

Pe buzele voinicilor se iscară murmure. Decebal însă nici nu se clinti din locul unde se afla.

— Dar nu e totul pierdut. Putem să-i aducem pe romani în trecătoarea asta a pieirii lor ! urmă Decebal.

La auzul acestor cuvinte, din rîndul luptătorilor se desprinse un uriaş zămislit parcă din stîncile acelea : era Murceneu ! El înaintă spre rege şi se înclină :

— Dezvăluie-ţi gîndul, mărite rege al tuturor dacilor !

Faţa lui Decebal se însenină :

— E nevoie acum ca o mînă de oameni curajoşi, neînfricaţi, să iasă înaintea romanilor şi să înceapă lupta deschisă, pe viaţă şi pe moarte. Dar bătîndu-se, să se prefacă a nu putea ţine piept luptei şi să se retragă încet spre locurile acestea, atrăgînd pe romani încoace şi schimbîndu-le pe nesimţite cărarea aleasă de ei... Dar cît mai degrabă... Orice clipă e preţioasă.

Un murmur care creştea cuprinse întreaga oaste, cuvintele lui Decebal fiind purtate din gură în gură, încît

parcă stîncile începuseră să freamăte în nemişcarea lor.

Murceneu îngenunche în faţa lui Decebal şi-i zise :

— Dă-mi voie, mărite rege, să-mi aleg oamenii şi să mă azvîrl cu ei în luptă, pentru a-ţi împlini gîndul.

— Du-te, Murceneu, cu oamenii pe care îi vrei. Ridică mîna .şi aceştia te vor urma.

Murceneu ridică mîna, şi din spatele stîncilor începu^ sg apară luptători daci. Cînd ridică din nou mîna, cei care-i urmau se opriră din drum. Era semn că ajungeau cîţi se adunaseră pînă atunci.

Decebal încuviinţă şi el din cap că sînt destui.

Apoi Murceneu salută pe regele dac şi porni în fugă cu ceata lui spre locul unde se aflau armatele romane.

După plecarea lor, toţi rămaseră în aşteptare. Decebal cu mîinile încrucişate la piept, luptătorii daci — cu mîna pe paloşe sau pe arcuri, gata să înceapă lupta.

Nu trecu mult. Deodată, urechea lui Decebal desluşi zgomot de arme în luptă. înţelese că Murceneu reuşise să-i atragă pe romani într-acolo. Intr-adevăr, la scurt timp se ivi la colţu) trecătorii ostaşii daci care, luptînd, se retrăgeau, urmaţi de **romani**

Decebal făcu un semn, şi dacii care se aflau alături de el dis-j părură după stînci. El însuşi îşi alese un loc de unde putea vedea! totul fără să fie văzut. Şi în acele clipe îl zări pe Murceneu lupta ca un viteaz de poveste, doborînd vrăjmaşii în stînga şi-nj dreapta, dar făcînd în acelaşi timp semn că nu le-ar mai putea ţine piept, spre a-i înşela pe romani.

Cînd au ajuns la peretele de stîncă aproape cu neputinţă dej urcat, sub privirile uimite ale romanilor dacii au început să se caţăre pe stîncă. Romanii au vrut să-i urmeze, dar n-au reuşitJ Mai bine-zis n-au mai apucat.

Decebal dăduse semnalul începerii luptei hotărîtoare

Luptă] care avea să se termine atunci cu o frumoasă biruinţă a dacilor!

*

Un an mai tîrziu, într-o şi mai crîncenă bătălie cu armatele] lui Traian, Decebal îl zări pe Murceneu căzînd în luptă. Se nă-S pustise prea departe, în mijlocul atacatorilor, şi-l dovedise mul-1 ţimea lor. Iar Decebal nu avu vreme să alerge pîn| $_{ac0}$]$_{0\ e}$j î$_{n}$J suşi fiind ţinut în loc de un grup de centurioni.

Dar înainte de a-şi retrage spre munţi oastea risipită, căutîndj

să ajungă la Sarmizegetusa, Decebal se îndreptă spre locul unde-1 văzuse pe Murceneu căzînd.

A rătăcit mult timp în căutarea viteazului său fiu adoptiv.' Deodată însă se dădu un pas înapoi, îngrozit. Zărise capul lui Murceneu. Ceva mai încolo, în puzderia de trupuri romane, un trunchi neînsufleţit, pe care Decebal îl recunoscu îndată după haine.

Decebal înţelese totul. în minte îi reveni făgăduiala lui Murceneu : „De va fi să-mi pierd un braţ, voi lupta cu celălalt. De va fi să-mi pierd picioarele, mă voi tîrî în luptă. Iar de va fi să-mi pierd şi braţul celălalt, voi lovi cu capul în duşman. Şi de-abia de-mi va cădea şi capul, de-abia atunci corpul meu se va aşeza mulţumit şi liniştit la odihnă !“

Vocea lui Murceneu rămăsese caldă, proaspătă şi vie în inima lui Decebal.

— Ţi-ai îndeplinit, Murceneu, jurămîntul. Să fii slăvit în veci, bravule oştean dac !

NUNTA LUI INIMIOARĂ

Pe la vremea scăpătatului dej soare, se pomeneşte Mircea Vodă cu un ostaş de-al său, pe nume j Inimioară, că-i calcă pragul curţii domneşti de la Tirgovişte.

Mircea îşi cunoştea bine oştenii. Le ştia viaţa, bucuriile şi ne-! cazurile. Nu scăpa nici un prilej ca să stea de vorbă cu ei. înainte de bătălie îl întreba pe cîte un tinerel căruia abia îi mijea mustaţa,, deci era proaspăt venit la oştire :

— Tu de pe unde eşti şi al cui ?

Cînd afla despre nume şi locul de obîrşie, adesea i se însenina faţa. Era semn că-şi amintea de bunii şi străbunii acestuia care iuptaseră pentru apărarea

pămîntului românesc, ll mai întreba vrute şi nevrute, pînă cînd socotea că a aflat tot ce-a dorit. Apoi, în miezul bătăliilor, îl urmărea să vadă cum luptă. Şi abia după terminarea încrîncenelilor îl trecea alături de ceilalţi, în memoria minţii şi a inimii sale.

Aşa că, ştiindu-şi bine luptătorii, Mircea dăduse poruncă straşnică străjilor de la curte să lase slobod a intra, de-a dreptul la domnitorul ţării, pe orice ostaş de-al său, la orice ceas al zilei sau chiar al nopţii.

„Un luptător care face cinste ţării şi domnului în faţa morţii, pe cîmpul de bătălie, senin, senin să vină şi la vreme de linişte pentru vreo pricină a lui“ — spusese domnitorul. Mai glăsuise şi cam aşa : „Că dacă acolo este alături de mine, se cade a fi alături şi la curte şi a mă tulbura chiar în ceasurile tihnei mele !“

Străjile, cunoscînd porunca şi pe luptătorii lui Vodă, îi lăsau de-a dreptul să intre. în vreme ce pe boierii care la ceas de cumpănă nu ieşeau în apărarea ţării, ci se odihneau în nădejdea victoriei turcului, îi ţinea pe la uşi să-şi tînguie din greu păcatele.

Cît despre Inimioară nici nu mai putea fi vorba. Intra la Vodă ca la el acasă. Mircea îl cunoştea de la Rovine cît de viteaz, de aprig şi de voinic fusese atunci. îl păstra şi pe el în memoria minţii şi inimii, dar mai aproape ca pe alţii. De cîte ori i se înfăţişa bravul lui ostaş i se lumina faţa, chiar de era cătrănit sau cum ar fi fost.

Acum, la scăpătatul acela de soare, din nou Inimioară se afla în faţa lui :

— Sărut dreapta, Măria ta !

— Să nu faci asta, Inimioară, că nu se cade ! Şi se repezi la el să-l îmbrăţişeze şi să-l sărute pe amîndoi obrajii.

Inimioară, rumen de bucurie pentru cinstea ce i se

făcea, îi răspunse :

— Se cade, Măria ta, pentru că tu eşti părintele Ţării Româneşti.

Nici acum Mircea nu-i dădu mîna ca să i-o sărute :

— Ţara îţi datorează credinţa şi vitejia ta, Inimioară. Meriţi să stai alături de mine ca un frate.

— Alături de Măria ta voi fi mereu. Dară acum, cînd am purces încoace, chiteam că o să te supăr la vremea cinei şi a hodinei.

— Ferit-a sfîntul ! Cine mă bucură în bătălie nu mă poate supăra la vreme de hodină. Chiar are dreptul a veni şi-a gusta din bucate lîngă domnul ţării şi-a închina mai departe pentru

. biruinţa noastră asupra vrăjmaşilor.

Vorba lui Mircea Vodă era caldă, parcă scoasă drept din inimă. Lui Inimioară îi dădură lacrimile simţind atîta bunătate. Şi încă ; o dată îi dădură lacrimile cînd domnul ţării închină pentru el, un T simplu ostaş, şi pentru Ţara Românească liberă, o cană plină ochi cu vin rubiniu — puterea ursului din pădure.

Sorbi Mircea Vodă, sorbi şi Inimioară. Apoi voievodul bău în lege, după datină, ţinîndu-şi răsuflarea, pînă în fundul căniі.

Respectând aceeaşi lege nescrisă, dar dreaptă şi plăcută, Inimioară îşi ţinu şi el răsuflarea pînă la ultima picătură.
Se şterse Mircea Vodă la gură de rubiniu. Se şterse şi Inimioară. Şi fură veseli şi prinseră cheag la vorbă.
— Ei, acum, Inimioară, că am văzut cum îi vinul, spune-mi şi ce te-aduce pe la mine... dorul, au vreo trebuinţă ?
Inimioară îl **privi** drept în ochi. Mircea, la fel. **Privirile** lor se făcură una în cugete.
— Mărite doamne, de dorul măriei tale, dintru început. Apoi, de nu ţi-i cu supărare, şi cu trebuinţă...
— Grăieşte slobod, voinicule !
— Apoi ţi-oi spune-o fără ascunzişuri. Mi-am găsit o fată, măria ta. Şi vreau s-o iau după lege şi după datină.
La aceste cuvinte Mircea tresări. îşi amintise poate şi el de vreo iubire trecută. Sau poate nu se aşteptase la aşa ceva. îl cercetă lung şi izbucni deodată într-un rîs puternic, de se cutremurau cănile şi vasele de pe masă :
— Care va să zică asta era, măi flăcăule ?!
— Asta, măria ta !
Porni a rîde şi Inimioară, şi la rîndul lui cutremură masa cu totul.
Apoi domnitorul se opri şi-l întrebă :
— Da' ia spune drept, Inimioară, îţi place fata, or vrei s-o iei numai aşa, să zici că eşti însurat ?
— Dacă-mi place, măria ta ?! Da' păi cum altfel ? Mi-i dragă ca lumina ochilor.
— Şi-i frumoasă, Inimioară ?
— Frumoasă, măria ta, cît parcă ţi se opreşte inima în loc şi apoi o ia la goană prin crîng de n-o mai poţi opri. Iară cînd te priveşte, simţi cînd că e vară, cînd că e

iarnă, cînd a cuptor, cînd a gheaţă. E... dar ar trebui s-o vezi, măria ta. Că geaba-ţi spun eu...

— Bine, bine, am s-o văd. Vorba îi : de frumoasă trebuie să fie frumoasă. Că aşa îs muierile noastre, chipeşe şi pline de foc. Dară de bună, îi bună ?

— Cum aşa, măria ta ?

— Vezi tu, Inimioară, că dacă o iei de nevastă n-o iei pentru
o zi, două. O iei s-o ţii lîngă tine toată viaţa. Dară frumuseţea trece ca apele. Rămîne numai sufletul ei. Dacă îi viperă dintr-a- ceea de muşcă veninos şi îţi mănîncă zilişoarele ce le ai numărate, atunci geaba frumuseţe !

Inimioară stătu o clipă în cumpeni şi parcă în momentul acela
o trecea prin faţa ochilor pe iubita lui, să-i citească în suflet. Stătu doar o clipă, că apoi zîmbi mulţumit şi îi răspunse senin şi aproape copilăros voievodului, încît acesta nu se putu ţine la rîndul lui să nu zîmbească :

— îi bună, măria ta. Bună ca pîinea caldă. N-o să-mi mănînce zilişoarele, ci o să mi le încălzească şi o să mi le lumineze precum soarele.

— Atunci e bine, Inimioară. Şi cum o cheamă ?

— Ileana, măria ta.

— Numele îi frumos. Şi a cui e ?

— A lui Grozav, măria ta.

La auzul acestui nume, lui Mircea îi sclipiră ochii :

— A lui Grozav zici ? Stai, măi, că atunci se schimbă socoteala. Părintele său a luptat ca un mare viteaz la Rovine. Şi a fost şi pe cîmpul blestemat de la Nicopole. Cu adevărat grozav bărbat. Nu-1 voi uita niciodată. Şi nici faptele lui. Trebuie că Ileana îi seamănă. E bună

pentru un voinic ca tine.
— Mulţam, măria ta. Dară voi să-mi faci cinstea şi bucuria de a veni la nunta mea cu Ileana.
— Vin, Inimioară, cum să nu vin. Şi pe cînd ai hotărît-o ?
— Peste trei zile, măria ta.
— Cum, aşa de repede ?! Şi Mircea se uită la flăcău, de nu-i veni a crede. Dar ce te grăbeşti aşa, băiete ?! Eu socot să mai aştepţi o leacă.
— Aş mai aştepta, măria ta, dar nu vrea inima asta din mine. Nu ţi-am spus ? Cînd stă, cînd o porneşte nebună.
Mircea tăcu. Şi iar se gîndi poate la cine ştie ce iubire trecută. ■
— Bine, voinice, peste trei zile să fie.
— Mulţam, măria ta, dară aş mai avea a-ţi face o rugă.
— Zi-o, băiete!
Inimioară însă se cam codi de data aceasta.
— Dar ce-i cu tine ? Zii ca şi pînă acu', gîndul întreg.
— Apoi, măria ta, aş cuteza a te ruga să-mi fii naş acu', lai nuntă, şi în vecii vecilor. Şi aşteptă cu răsuflarea întretăiată să vadă ce spune Vodă.
Nu trebui să aştepte mult. Vodă surise şi îl cuprinse din nou în braţe, ca la-nceput :
— Apoi, dacă-i aşa, să-mi trăieşti, finule. Tu, Ileana ta şi vitea- | zul tău socru !

*

Dar Inimioară avu parte de o altfel de nuntă. Chiar in zorii I celei de-a treia zile de cînd se înfăţişase lui Mircea Vodă, pentru a-1 ruga să-l năşească, îşi lua bun rămas de la Ileana lui.
Ileana plângea :

4
3

— De ce sînt eu oare hărăzită fără noroc, Inimioară ?
— Nu zi aşa, Ileano. Norocul şi-l face omul singur. El poartă în mîinile lui tot norocul. Dară nu trebuie să aştepte să-i vină de-a gata. Iacă, eu plec din nou la măria sa la Tirgovişte. Spre amiazi trebuie să mă înfăţişez acolo. Mă duc. Vodă are nevoie de braţele mele.
— Te duci şi eu rămîn singură, să te aştept cu inima grea..î
Cine ştie cît ai să zăboveşti departe de mine...
Flăcăul surise :
— Ba nu, Ileană. Eu socot a mă întoarce iute, după ce gonim turcul din ţară. Ca să facem nunta noastră să se ducă pomina. Vodă ne va fi naşul.
Ochii fetei sclipiră o clipă, dar în adîncimile lor cu amărăciune:
— Dacă-ai lipsi de astă dată... Are destui feciori Mircea Vodă.
Ochii lui Inimioară se întunecară :
— Cum poţi vorbi astfel, Ileană ? De-ar avea încă pe atît Vodă, şi tot ar mai trebui. Oastea sultanului îi ca frunza şi ca iarba. Şi-apoi socoţi c-aş putea face nuntă, să m-aşez la masă, să ospeţesc, să mă veselesc, în timp ce toţi ai mei luptă pentru libertate ? In timp ce glasul ţării, prin glasul lui Vodă, ne cheamă să apărăm glia străbună ? Nu, Ileană, nu pot face asta.
Ileana începu iar să plîngă. Dar parcă în lacrimile ei nu mai era tristeţea de adineaori, ci mîndria că iubitul ei a grăit aşa.
— Iartă-mă, Inimioară, n-am vrut să te mîhnesc înainte să [pleci. Du-te acolo unde te cheamă glasul inimii. Şi să te întorci [f] sănătos, să facem nuntă nemaiîntîlnită. Şi Vodă să ne fie năna ş.
Inimioară voi s-o îmbrăţişeze, dar o mînă aspră şi

puternică i [se aşează pe umeri :

— Nu-i timp de vorbă, Inimioară. Ne-aşteaptă Vodă în oastea [ţării.

Inimioară se întoarse şi întîlni privirile lui Grozav, tatăl Heanei I şi viitorul său socru.

— Cum, mergi şi tu la luptă ?!

— Am două braţe care n-au slăbit şi n-au obosit. Şi care I n-au uitat a mînui paloşul. Geaba alte vorbe, pe cai şi atît !

*

în bătălie, Mircea Vodă îl zări pe Grozav şi i se umplu inima I de bucurie. Alături îl văzu luptind pe Inimioară şi inima îi săltă de-a binelea : „Bătrînul e ca pe vremuri, îşi zise. Dar nici finul! nostru nu e mai prejos. De s-o sfîrşi bătălia cu izbîndă, îl voi. năşi după făgăduială !“

Lupta era strînsă. Ea nu aştepta desfăşurarea gîndurilor lui Vodă.

Otomanii erau măturaţi în iureş, şi iarăşi în iureş soseau. Ro-fl mânii împărţeau în dreapta şi-n stînga dreptate. Cădeau mulţi* turci. Cădeau şi români.

Trecură ceasurile. Grele şi lungi. Deodată, grosul ienicerilor® se sparse în două şi cetele lor prinseră a se risipi. Era semn căi se apropie deznodămîntul şi că Mircea va fi din nou victorios, căi ostaşii lui vor birui şi că Ţara Românească îşi va înălţa iarăşi! liberă steagurile.

Şi astfel se şi împlini. Turcii fugiră care-ncotro spre Dunăre, 1 să treacă fluviul pînă nu era prea tîrziu.

In cîmp, stăpîni pe locul unde se purtase bătălia, rămaseră I românii. Aşa cum era obiceiul, toţi cei în stare a merge se îndrep- 3 tau spre locul unde îi aştepta, sus pe cal, Mircea Vodă.

Domnul îşi cerceta ostaşii, şi cum îi recunoştea i se umpleai inima de bucurie.

Deodată însă privirile i se înnegurară. Văzuse îndreptîndu-sef spre el pe bătrînul Grozav care purta în braţe pe Inimioară,! Ajunse în faţa lui Vodă şi rămase în loc :

— L-au omorît, măria ta. Mi-au luat lumina ochilor şi bucuria. ■ Vodă coborî de pe cal. Il luă în braţe pe Inimioară şi se aşeză ^

cu faţa spre soarele care sîngera la asfinţit:

— Ţi-au curmat viaţa, finule. Iată care a fost să-ţi fie nunta.. Dară să ştii că Io Mircea, Mare voievod şi domn, ţi-am fost naş* întru cinstirea pămîntului strămoşesc şi păstrarea neatîrnării hotarelor sale. Iară tu te-ai cununat cu pămîntul acesta şi vei fi ca şi atîţia viteji nedespărţit de el în veci. Frumoasă nuntă, neasemuit de frumoasă !

Mircea vodă s-a ţinut de cuvint. Cînd l-au îngropat pe Inimioară, a venit acolo, la mormîntul lui. Şi i-a spus Ileanei:

— Nu plînge, Ileană, ci bucură-te că cel care ţi-a fost drag a murit ca un viteaz. Să vă unească veşnic iubirea pentru pămîntul nostru nemuritor.

Lacrimile fetei s-au preschimbat în flori ale credinţei şi iubirii, menite să împodobească mormîntul lui Inimioară.

I

ÎNTRECEREA

PE vremea lui Mircea cel Mare nu erau mijloace de a scurta distanţele decît doar fuga calului. De aceea la curtea domnească erau crescuţi cai de olac dintre că mai de soi armăsari. Curierii voievodului încălecau astfel de cai pentru a duce porunca domnului la Dunăre sau mai ales în munţi. Oastea sultanului călca des hotarele şi vestea trebuia să ajungă pînă în cele mai îndepărtate unghere ale ţării, ca să ştie voinicii şi să pună mîna pe paloş.

Caii de olac erau bine îngrijiţi, ca să ţină la drum lung şi anevoios.

Mircea însuşi, la răstimpuri, cînd îl mai lăsau grijile ţării şi-l mai uitau luptele, se abătea pe la grajduri să vadă ce mai fac armăsarii săi. Zîmbea mulţumit în barbă cînd vedea mîndreţe de cai, de toate soiurile, gata de plecare. Iară în bătălie Mircea tot din grajdurile sale îşi alegea bidiviul, întotdeauna altul, mai plin de foc, mai neobosit.

De la o vreme însă voievodului îi plăcu mult Singer, un cal alb, de o rară frumuseţe, care ştia să se aştearnă la

fugă cît îi cîmpul de mare şi să lase drumul în urmă sub copitele sale neostoite.

îndrăgindu-1 foarte mult, Mircea îl socotea pe drept primul cal al hergheliei şi tovarăşul său de drum. La rîndul lui, Sînger îl îndrăgea nespus pe voievod şi cînd îl simţea venind la grajd se ridica pe picioarele dinapoi şi scotea un nechezat puternic de bun sosit. După care venea să lingă mîna lui Mircea ca semn că sărută dreapta domnitorului Ţării Româneşti.

Dar Sînger nu cunoscuse încă viitoarea luptei. Era un armăsar tînăr. Abia împlinise un an şi jumătate, timp în care pe Mircea nu-1 mai tulburaseră turcii.

în vara aceea oastea otomană călcă din nou hotarele Ţării Româneşti. Trecuseră cîţiva ani de la cumplita bătălie de la Nicopole, cînd reuşiseră a triumfa acolo, la sudul Dunării, pe cîmpiile în- frîngerii atîtor oşti europene, şi acum veneau iar ca frunza şi ca iarba să cotropească şi să treacă prin foc moşia condusă şi apărată de Mircea Vodă.

Voievodul, ca de atîtea ori de cînd ţinea sceptrul Ţării Româneşti în mînă, aflînd de vestea năvălirii turceşti avu o strîngere dureroasă de inimă : „Iar calcă pasul duşman glia străbună !“ îşi zise. Dar de speriat, nici gînd. Dîrz, neînfricoşat, rîndui totul pentru luptă. Trimise înaintaşi să vadă mişcarea turcilor. Porunci retragerea din faţa duşmanului, de pretutindeni, să nu găsească vrăjmaşul nici un român pe care să-l înrobească.

— Pămîntul, spunea Mircea căpitanilor săi, dacă este călcat de pas duşman, vom lupta să-l eliberăm. Dar omul silnicit sau

• ucis de mîna duşmană rămîne aşa pe vecie !

Se gîndea mai ales la copiii pe care turcii îi luau ca ostateci, i să-i crească în legea lui Alah şi apoi să-i îndrepte împotriva pă- I rinţilor şi fraţilor lor. Se gîndea la fetele pe care turcii voiau " să le răpească, la bătrînii

care erau chinuiţi la anii lor mulţi, cinstiţi şi frumoşi.

Aşa că, hotărînd retragerea copiilor, bătrînilor şi femeilor din calea duşmanului, porunci totodată să fie pustiit totul în calea i năvălitorilor, ca aceştia să nu găsească nimic din rodul pămîntului [şi al vitelor şi nici apă să nu găsească. Ba, pe măsură ce se apro- | piau, otomanii erau hărţuiţi pretutindeni. Cînd să treacă printr-o [poiană, se pomeneau cu săgeţi în spate ; cînd treceau printr-o pădure, de undeva de prin ramuri şi frunze erau slobozite alte să- [geţi spre piepturile năvălitorilor. Dacă păşeau în vreo vale, de [undeva din înălţime, se porneau bolovani care le mîngîiau creştetele capetelor, turtindu-le turbanele.

S — Virtuţi strămoşeşti

Nu era chip să scape de hărţuiala românilor pînă cînd nu-şij dădeau duhul ca să se poată aşterne la odihnă liniştiţi. Atunci eraul lăsaţi în pace.

Mircea hotărî locul luptei. Era un loc îngust, mlăştinos. Oto-g manii trebuiau prinşi acolo, ca într-o capcană, şi înfrînţi.

Lupta aceasta n-a durat decît vreo trei ore. Mulţi turci căzură seceraţi. Românii luptau vitejeşte. In mijlocul lor, Mircea, călaref pe calul său Sînger, care învăţa pentru prima oară legile bătăliei^

*

Pe cînd lupta era în toi, Mircea, călare pe Sînger, simţi deodata lîngă el, jos, un om. Se întoarse şi văzu într-adevăr o namilă d€f spahiu care pesemne că îşi pierduse calul şi acum căuta să gă4 sească alt bidiviu. Şi tot căutînd, dăduse cu ochii de podoaba dej armăsar al domnitorului Ţării Româneşti.

Spahiul era atît de înalt, încît ajungea cu capul mai sus dej brîul lui Mircea. Prinse pe Sînger de gît şi voia să-l

silească săi zvîrle din şa pe călăreţ. Cîţiva români care văzură cele întîm- plate se repeziră într-acolo. Dar pînă să ajungă ei, Sînger se ridică pe picioarele dinapoi, aşa cum obişnuia să facă atunci cînd. îl saluta pe domnul Ţării Româneşti, şi cu copitele dinainte îl izbi pe spahiu în piept, de-1 prăbuşi în ţărină.

Spahiul, urlînd de durere, se scula şi în clipa aceea zări calul său, care se apropia căutîndu-1. îl încălecă în grabă şi se avîntă din nou în bătălie.

Preţ ca la un ceas de la această întîmplare, turcii erau vînturaţij şi bătălia cîştigată de Mircea, care încă o dată reuşise să-şi conducă vitejii în apărarea hotarelor strămoşeşti.

*

Mergînd spre casă, Mircea trecu pe lîngă prizonierii care erau mînaţi de la spate de cîţiva români. îi privea şi se bucura din inimă că aceştia nu vor mai ridica iataganul împotriva Ţării Româneşti.

«De i-aş putea prinde pe toţi — gîndea Mircea — toată frunza şi iarba oastei imperiului otoman, i-aş pune să trudească pînă ce ar face la loc tot ce-au stricat, şi-apoi, cînd Ţara Românească ar străluci şi mai înfloritoare, i-aş trimite plocon sultanului zicîndu-i: „Iată-ţi supuşii, împăratule, iaţi-i că sînt ai tăi, iar mie nu-mi sînt de trebuinţă în Ţara Românească. Dar bagă de seamă, împărate. Spune-le să nu mai calce hotarul ţării mele, că vor culege înfrîngere şi moarte, iar tu vei păţi încă o ruşine din partea lor!“...»

Gîndurile lui Mircea însă fură spulberate, deoarece în ceata prizonierilor zărise pe spahiul cu pricina. La început se gîndi unde îl mai văzuse. „Desigur, în luptă i-am întîlnit chipul !“... Apoi îşi aminti imediat de încercarea spahiului de a-i lua calul.

Curios : şi în acele momente cînd se afla cu mîinile

legate la spate, spahiul privea cu lăcomie spre calul domnitorului. Mircea ştia că spahiii ţin foarte mult la cai, că le place întotdeauna să aibă un armăsar care să vibreze sub călăreţ şi să-l poarte neobosit. Aşa | că îi făcu semn să se apropie.

Cînd spahiul fu lîngă el şi îi ajunse din nou cu capul pînă mai sus de brîu, Mircea, reîntîlnindu-i privirile, îl întrebă :

— Cum te numeşti, spahiule ?

:— Ibrahim, măria ta ! Turcul ştia româneşte.

— Ascultă, Ibrahime, în luptă ai vrut să-mi răpeşti calul.

— Este adevărat. Şi dacă aş fi izbutit ţi l-aş fi luat. Şi te-aş fi

• doborit şi pe tine.

i — ASa ?

— Chiar aşa, măria ta. Şi n-aş fi fost cu nimic vinovat. Aşa e legea luptei.

— Adevărat, zise Mircea. Numai că ai văzut cum Sînger, calul | meu, te-a prăbuşit în ţărînă. A fost mai brav decît tine. Şi apoi f ai uitat că Io, Mircea Vodă, domn al Ţării Româneşti, aveam o |spadă în mînă ?

Ibrahim îl privi pe domnitor cu mînie şi mormăi ceva printre 1 dinţi. Apoi tăcu.

Mircea îl iscodi din nou :

— Şi de ce voiai, Ibrahime, să-mi iei calul ?

— Păi îmi pierdusem calul meu. Şi un spahiu fără cal e ca| un om fără cap.

— Acum l-ai pierdut din nou.

— L-am pierdut.

— înseamnă că n-ai fost vrednic să ai cal, de vreme ce 1-aij pierdut de două ori.

— A treia oară nu l-aş mai pierde, zise cu durere spahiul. Mircea făcu semn unui ostaş să se apropie :

— Unde sînt caii prizonierilor ?
— Sînt în spate, măria ta. în grija unor ostaşi de-ai noştri.1
— Ibrahime, dacă-ţi trăieşte calul şi se găseşte printre cei cap- **j** turaţi, poţi să ţi-1 recapeţi.
în ochii lui Ibrahim se aprinse un licăr de speranţă :
:— Cum, măria ta ?
— Ai să vezi. Vino după mine.
Cînd ajunseră acolo, Mircea îi strigă din nou lui Ibrahim :
— Priveşte, spahiule. Caii voştri sînt şi ei prinşi.
Ibrahim îl scrută din nou cu mînie pe domnitorul Ţării Româneşti. Dar Mircea nu-i dădu prea mult pâs :
— Ia caută în herghelie, poate-ţi găseşti calul!
Ibrahim se repezi, aşa legat cum era, în mijlocul hergheliei, cu ochii arând de patimă. îşi căuta armăsarul. C striga din toate puterile. Deodată auzi un nechezat şi îi zări coama la depărtare de cîteva braţe de acolo, printre alţi armăsari. Se întoarse plin de speranţă spre Mircea :
— L-am găsit, măria ta.
— Bine, Ibrahime. Dar ca să salvezi viaţa şi libertatea ta şi a calului tău trebuie să le meriţi.

— Şi ce trebuie să fac, măria ta ? întrebă cu sufletul la gură spahiul.
— Să ajungem întîi la Tîrgovişte

*

Ajungînd la cetatea de scaun, Mircea se duse să se odihnească. Dar porunci unui căpitan de-al său, pe nume Mierlă, să-l aducă a doua zi pe Ibrahim la el.

Porunca a fost îndeplinită. Nici nu se luminase ca lumea, şi căpitanul Mierlă era cu Ibrahim la scaunul domnesc.

Cînd răsări bine soarele, iată-l şi pe domnitor. Dădu cu ochii de cei doi şi îşi zise : „Bravul meu căpitan Mierlă n-o fi dormit toată noaptea de grijă a răspunde la poruncă fără întîrziere. Iară spahiul aşijderea n-a închis ochii, gîndindu-se cum să-şi ia înapoi calul !“... Se apropie şi-i zise lui Ibrahim :

—Acum am să-ţi spun, spahiule, ce trebuie să faci ca să-ţi recapeţi libertatea şi calul.

— Ascult, măria ta, răspunse nerăbdător spahiul.

— Iată, Ibrahime, ai să-ţi încaleci calul şi ai să te întreci cu 1 mine !

— Cu măria ta ?! sări căpitanul Mierlă. Mărite voievod,

[lasă-mă pe mine a mă întrece cu spahiul.

— Nu ! hotărî voievodul, eu voi fi cel care voi lua parte la în- I trecere. Eu şi Sînger !

Căpitanul Mierlă tăcu. Ştia că vorba domnitorului e una singură.

[Dar Mircea urmă :

— De va fi să ajungi, Ibrahime, primul în locul pe care îl vom **I** hotărî, vei fi liber să te întorci la ai tăi şi să-ţi iei şi calul cu tine. I Iar de va fi să rămîi pe urmă, ai să ne rămîi nouă pentru totdeauna 1 şi nu vei mai avea drept a încăleca niciodată pe cal.

Mircea ştia că pentru un spahiu cea mai grea pedeapsă era aceea

3

?

I de a nu-1 mai lăsa să încalece calul.
„Sînt tînăr ! gîndi Ibrahim. Iară domnul Ţării Româneşti este
■în vîrstă. Şi sînt şi spahiu, învăţat a sta ceasuri în şir în şaua ca-
I lului. Voi învinge fără-ndoială !“

Mircea Vodă îşi zise şi el: „Spahiul trebuie că e tare priceput în alergare. Şi este sprinten, în timp ce pe mine mădularele m-au mai lăsat. Dară trebuie să-l întrec. Domnul Ţării Româneşti nu poate fi înfrînt de un spahiu. Şi apoi noi i-am învins in luptă dreaptă. Ibrahim nu poate pleca învingător de aici !“

Era gata să poruncească începutul întrecerii, cînd Ibrahim, care încălecase şi el calul, grăi domnitorului:

— Măria ta, dacă voi ajunge primul...

— Am spus, vei avea libertatea şi calul.

— Ibrahim însă rînji :

— Şi calul măriei tale îl vreau. Pe Sînger !

Ochii lui Mircea scăpărară scîntei. Spahiul era prea cutezător...' Dar se stăpîni :

— Fie ! îi zise. Dacă vei ajunge primul la pădurea de stejari din zare, vei avea şi pe Sînger.

*

Călăreţii-înfipseră pintenii în coastele cailor, ştiind că fiecare clipă e foarte preţioasă. Ochii spahiului scrutau depărtările, cău- tînd să le înghită, să ajungă mai iute la pădure.

Ochii lui Mircea priveau dîrz, fără a clipi. Vedeau pădurea, pădurea Ţării Româneşti. „Pădurea cu crengile ei, cu frunzele ei..; Am să-i ating pragul, să-i îmbrăţişez pieptul!“

La un timp, pe urma celor doi plecară cîţiva călăreţi, în frunte cu căpitanul Mierlă. Trebuiau să ajungă şi ei să vadă pe biruitor.

Cei doi călăreţi se apropiau de pădure. Erau

încordaţi şi caii sub ei plini de apă. Ibrahim alerga, într-adevăr, bine. Alerga precum vîntul. Dar Mircea adăugase aripilor vîntului şi credinţa lui nestrămutată în biruinţa românească.

Deodată, în faţa lor se ivi o vîlcea. Mircea, cu un efort supraomenesc, ţîşni ca o săgeată prin faţa lui Ibrahim şi se găsi cu o lungime de cal înaintea spahiului care abia ieşea din vîlcea. Apoi cu două, cu trei, luînd distanţă şi atingînd primul linia pădurii.

îşi întoarse calul cu ochii plini de rouă şi-l aşteptă pe Ibrahim. Spahiul, înnegurat la chip, se apropia la pas cu calul pe care-1 strunise din alergat. Nu mai avea rost să grăbească. Pierduse. Şi totuşi nu înţelegea ce forţă îl ajutase pe domnul Ţării Româneşti să învingă.

„Am pierdut totul ! îşi zise, ajungînd aproape de domnitor. Ba nu !“... în clipa aceea îl cuprinse o furie soră cu nebunia. Scoase iataganul pe care bunul domnitor poruncise să-i fie înapoiat şi se repezi spre Mircea Vodă.

Voievodul rămase uluit. înţelese că spahiul nu e cinstit. Dar nu era vreme de gîndire. Scoase sabia şi se pregăti de apărare :

— Aşa ne-a fost vorba ?

— Aşa ! urlă Ibrahim, scos din minţi. Am să te omor, şi am să-ţi iau calul ! Şi se repezi cu iataganul, învîrtindu-1 pe lîngă gîtul domnitorului.

Mircea Vodă se îndîrji. Inima lui începu să bată năvalnic.

— Mişelule, şuieră printre dinţi. Se feri în lături şi, cînd Ibrahim se repezi din nou asupra lui, îi repezi o lovitură drept în frunte.

Ibrahim se prăbuşi de pe cal, dar nu muri încă. Mircea descă- lecă şi, ajungînd lîngă el, îl scrută fulgerător cu privirile.

— Cruţă-mă, doamne, se rugă Ibrahim. Am greşit faţă de tine..:

— De vreme ce-ai căzut, nu te voi mai lovi a doua oară. Eu cunosc legea luptei. Şi apoi lovitura dreptăţii mele e una singură, mare şi puternică. Iară tu, dacă m-ai fi doborît în timpul bătăliei, n-ai fi fost vinovat. Acum, vrînd să mă loveşti mişelnic, ai făptuit
o fărădelege !

Dar Ibrahim închise ochii pentru totdeauna, din

pricina loviturii puternice şi drepte pe care o primise.

Mircea se înălţă din nou în şaua calului. Prinse calul lui Ibrahim de frîu şi vru să-l tragă după el, deoarece îl cîştigase prin dreptate, atât în întrecere cît şi în luptă.

Aşa îl găsiră călăreţii conduşi de căpitanul Mierlă. Dintr-o aruncătură de ochi înţeleseră tot ce se petrecuse acolo.

Mircea Vodă nu rosti însă nici un cuvînt. Porni calul şi căpitanul Mierlă îl urmă însoţit de călăreţii săi.

Drumul întoarcerii i se păru lui Mircea lung ca şi gîndurile sale : Cît erau de hrăpăreţi turcii ! Cum voiau să cuprindă toată Ţara Românească. Jinduiseră pînă şi la calul domnitorului Ţării Româneşti !

Ochii îi străluciră de bucurie că apărase cinstea şi onoarea ţării. Şi intră astfel triumfător în Tirgovişte.

TREI FRAŢI, TREI VOINICI

T

JL rei fraţi, trei voinici, plecau spre I Tîrgovişte. Se duceau la Ţepeş Vodă să intre în oastea lui de viteji. 1 Pîrvu, cel mare, avea de-abia 18 primăveri, dar era un fecior pe 1 cinste, bine făcut şi frumos. Ionuţ era mezinul, avînd şi el vreo J 17 ani. Cît despre cel mic, Mărin, el de-abia împlinise 15.

Tatăl lor, Dragomir, slujise în oastea lui Vlad Dracul, tatăl lui] Ţepeş, şi acum dorea ca odraslele sale să nu fie mai prejos. Mai ales că auzise cît de drept şi de viteaz era inimosul domn al Ţării Româneşti.

Cînd îi îndemnase la drum le spusese aşa :

— Ce să vă dau, dragii mei ? Că dacă stau şi mă socot, nu prea aş avea nimic să vă las drept moştenire. Pe cît de harnic şi viteaz am fost, pe atît de grele vremurile şi tot

pe atît de lacomi turcii care ne-au năpădit ţara ca buruienile. Iară boierii nu s-au lăsat ! nici ei mai prejos în a ne vlăgui. D-apoi, de luptat am luptat îmi potriva tuturor acestora ca pămîntul să fie liber sub soarele Ţării Româneşti !... Numai că de sărac, sărac am rămas.

Aşa că darurile mele părinteşti sînt braţul voinicesc şi inima neînfricată, să apăraţi şi să iubiţi pămîntul acesta, din care v-aţi născut.

— Mulţam, tată, pentru aceste bunuri, spuse Pîrvu, că sînt tare de preţ ! Cu ele vom face avere mare.

Dragomir îl privi nedumerit:

— Ce fel de avere, Pîrvule ? Fă-mă a pricepe.

— D-apoi, tată, chiar tu ai spus. Că ai fost harnic şi viteaz, dat că de sărac, eşti sărac. Numai că averea ta a stat în braţele şi-n inima care nu ţi-au tremurat. La rîndul nostru ţi-om păstra moştenirea cu cinste, şi încă întreită prin noi ! Mai bogată zestre nici că se poate.

Dragomir îl sărutase întîi pe el. Apoi pe mezin şi la urmă pe cel mic :

— Să ai grijă, Pîrvule, de fraţii tăi. De-ai să-i vezi în viitoarea luptei în primejdie, nu pregeta. Aleargă să-i smulgi morţii. Dară de i-oi vedea bicisnici, dînd dosul luptei, să-i laşi să scape singuri,
cum or putea.

— Aşa am să fac, tăicuţă.

Şi plecaseră cu credinţă în suflet că darurile tatălui lor erau nepreţuite.

*

îl găsiră pe Vlad Ţepeş la Tîrgovişte, în mijlocul ostaşilor săi, încercîndu-i pe cei nou veniţi.

Cînd Vodă dădu cu ochii de cei trei voinici i se luminară privirile :

— Ia uite ce-mi văd ochii : trei fraţi, trei voinici !

Cei trei se închinară.

— Măria ta, zise Pîrvu, cu adevărat ai grăit. Sîntem fraţi. Dară Cfi sîntem şi voinici, asta trebuie s-o dovedim în luptă.
— Aha, făcu Ţepeş, eşti ager la minte şi isteţ la vorbă. Cum
îţi zice ?
— Pîrvu, măria ta.
— Ascultă, Pîrvule, de voinici sînteţi şi fără luptă. Că aşa v-a făcut muma voastră. Mulţi voinici cresc în Ţara Românească. Ăsta e un pămînt roditor, care ridică grîne înalte şi flăcăi viguroşi, fete mlădii şi frumoase ca lacrima zorilor. Dară pe cît sînteţi de voinici, în luptă trebuie să fiţi şi viteji. Ursul are putere, dar dacă stă molîu şi nu se-ndeamnă, îl poate omorî şi o sălbăticiune mai mică ce-i sare în gît.
— Am înţeles, măria ta, zise Pîrvu. Şi-i înfăţişă pe fraţii săi domnitorului : Aista îi mezinul Ionuţ, iar prîslea al nostru îi Mărin.
— Şi cîţi ani are prîslea al vostru ?
:— Abia cincisprezece, măria ta.
■— Nu e cam puţin, Pirvule ?
— Deloc, măria ta. Mărin îi voinic, aşa ca şi noi. Chiar măria ta ai spus-o. Şi ai mai spus că de voinic poţi fi, că ăsta e darul mumii, dar că numai vitejia înseamnă totul. Ori Mărin va şti să-şi arate vrednicia acolo, în bătălie. Cît despre numărul anilor, el nu înseamnă mare lucru. Că îs mai puţini sau mai mulţi, depinde cum îi petreci : în vrednicie sau în trîndăvie.
Ţepeş tăcu. Dar de pe faţa lui se putea citi că îi plăcuseră mult vorbele flăcăului. Puse apoi mîna pe umăr lui Pîrvu şi îi zise :
— Bravo, Pirvule, mă bucur pentru tine şi pentru fraţii tăi. Dar ia spune-mi, cine v-a mînat spre încoace ?

Pîrvu nu zăbovi cu răspunsul mai mult decît fîlfiitul de aripi al vulturului cel semeţ şi decît îşi aruncă izvorul o dată apele:

— Cine, măria ta ? Inima noastră a zvîcnit o dată şi ne-a zis că a sosit vremea să punem mîna pe paloş şi să alergăm la măria ta să ne iei la oaste... Şi apoi... şi tătuca ne-o trimis.

— Tatăl vostru ?

— Da, tatăl nostru, Dragomir, care a slujit în oastea tatălui tău. El ne-a spus să venim la oastea măriei tale, după ce ne-a dat darurile sale părinteşti.

— Daruri ? Ce fel de daruri ? Să le văd şi eu.

— Darurile pe care ni le-a dat tătuca, spuse mezinul Ionuţ, nu-s din acelea care se pot vedea oricum, măria ta. Dară tot se văd pentru cine are inimă şi ochi să le vadă.

Ţepeş deveni curios :

— Ci spuneţi odată !

Mărin, care tăcuse chitic pînă atunci, de teamă ca domnitorul să nu-1 creadă mut cuteză şi el a se înfăţişa cu vorbă lui Ţepeş :

— Mărite doamne, cînd am purces la drum, tătuca Dragomir ne-a spus cam aşa : că ne lasă la toţi moştenire braţul voinicesc şi inima neînfricată, să apărăm şi să iubim pămîntul ţării.

Auzind aceste cuvinte, lui Ţepeş i se lumină faţa de-a binelea şi în chip neobişnuit. Ii prinse pe cei trei voinici în braţe şi-i sărută pe frunte :

— Să ştiţi că tatăl vostru e un viteaz şi un înţelept. Să-i duceţi cîndva sărutul acesta, al lui Vodă, drept mulţumire pentru tot ce a făcut spre binele ţării. Iară voi veţi fi de astăzi ostaşi în armia lui Vlad Vodă, fiul lui Dracula, domn al Ţării Româneşti. Să luptaţi aşa cum v-a povăţuit

părintele vostru !

La aceste cuvinte Pîrvu îşi aduse aminte de ce îi spusese tatăl său : „Să ai grijă de fraţii tăi. Dacâ-ai să-i vezi în viitoarea luptei în primejdie, nu pregeta. Aleargă să-i smulgi morţii. Dară de i-oi vedea bicisnici, dînd dosul luptei, să-i laşi să scape singuri, cum or putea“.

Dar nu mai mărturisi nimic, ci aşteaptă marea încercare care se apropia.

*

Mohamed al II-lea era furios. Din nou primise veste că Ţepeş i-a sfărîmat numai într-un ceas o armată de sute de ieniceri. De aceea l-a chemat degrabă la el pe Hamza-Paşa, comandantul cetăţii Nicopol. Acesta sosi la porunca sultanului cît putuse de repede, că ştia cît e de aprig stăpînul său, mai ales la mînie. De aceea l-a adus cu sine şi pe un credincios grec, pe nume Catavo- linos. „în doi, gîndea Paşa de Nicopol, e mai uşor să scapi din încurcătură."

Dar cînd se înfăţişară sultanului, uitară şi de ploconeală şi de sărutatul veşmintelor împărăteşti, că acesta îndată ce-i zări se răsti la ei :

— Ascultă, necredinciosule Hamza, ce fac oştile tale la Nicopol ?

— Luptă, luminăţia ta.

— Dacă într-adevăr ar fi aşa precum zici, aferim !... Şi Mohamed îşi trecu repede mîinile prin barbă. Atunci oştile mele ar fi acum la Tîrgovişte, stăpîne pe cetate, iar tu paşă de Tîrgovişte. Sau... mai ştiu eu... domnul acelei ţări.

La auzul acestor vorbe Hamza-Paşa făcu ochii mari, furat de mirajul puterii. De mult visase să fie mai mare. să aibă şi el o coroană pe cap, mai mică decît a sultanului, fireşte, totuşi o coroană ! Să fie sultan în ţara lui...

Nici grecul Catavolinos nu rămase nepăsător la aceste

cuvinte. Aceeaşi sete de putere îi cuprinse şi lui inima : „Dacă Hamza ajunge domn, gîndi, voi fi şi eu cineva în ţara aceea de peste Danubiu !“

Dar planurile lor, pe cît de repede înfiripate, pe atît de repede se spulberară la vocea puternică a lui Mohamed :

— Numai că tronul acestei ţâri nu se dăruie, Paşă, se cucereşte.

— Ştiu, înălţime.

— Ştii ? Nu ştii nimic ! E drept că mulţi ieniceri şi spahii ţi-am dat în seamă. Mulţi au trecut Danubiul, dar de ajuns la Tîrgovişte, nici gînd. I-a încurcat ghiaurul prin păduri dese, prin hăţişuri şi smîrcuri viclene ca şi el. Au rămas pe pămîntul lor pentru totdeauna. Pradă corbilor !... Puţini s-au întors. Înfrînţi şi umiliţi de ghiaur.

— Ştiu, înălţime. Am luptat din răsputeri. Dar Ţepeş, parcă-i diavolul în carne şi oase. Apare cu oastea lui cînd nici nu gîndeşti, atacă, macină, risipeşte şi pleacă. Nu-i chip să-i faci faţă.

— Pentru că nu te pricepi! izbucni sultanul mînios.

— Aşa e, înălţime. Mintea mea e slabă şi, pe cît cuget, pe atît nu mă dumiresc cum aş putea izbîndi.

Sultanul le făcu semn să se apropie, parcă i-ar fi fost teamă să nu-i audă imbrihorii care stăteau de strajă în dreapta şi stînga tronului.

— Unde n-a biruit lupta, să biruie viclenia, Paşă !

— Porunceşte, luminăţie !

— Trimite vorbă ghiaurului că eu, marele sultan al puternicului Imperiu al otomanilor, îi cer degrabă tributul pe care n-a binevoit să-l plătească pînă acum !

— Să-l plătească, măria-ta. Sau să se lipsească de domnie ! rînji Hamza cu bucurie rea.

Tributul pe care i-1 cer ghiaurului e de 40 000 galbeni.

— Aşa să fie, înălţime. Să tot plătească ! zise grecul Catavolinos.

— Şi să nu uite pe lîngă bani să trimită şi cei 500 copii hărăziţi nouă ca ostateci, aşa cum şi el a fost la rîndul lui... odinioară. Şi acum ascultaţi jocul meu : dacă nu încuviinţează, voi trimite toate oştile mele împotrivă-i. Iar în fruntea lor voi fi chiar eu, cuceritorul Constantinopolei !... De va vrea, iar e bine. Tributul să vină să-l plătească la raiaua noastră de la Giurgiu. Dar singur. Să dovedească prin asta că ne e credincios şi n-are gînduri ascunse. "Voi însă luaţi oaste puternică, fiindcă, de, nu se ştie... şi cînd se va înfăţişa să vă dea tributul, să-l prindeţi şi să-l aduceţi viu înaintea mea !

★

Cînd primi vestea de la solul lui Hamza-Paşa, Ţepeş stătu să chibzuiască, aşa cum îi era felul. Nu-i trebui mult ca să desluşească în vorbele solului planul viclean al sultanului. «I s-a făcut dor de mine „măritului[1]'. Vrea să mă aibă oaspete la masa morţii !»

îşi chemă căpitanii :

— Dragii mei, eu mă duc la Giurgiu să plătesc tribut sultanului.

— Singur, măria ta ? ! izbucniră glasuri din toate părţile.

— Nicidecum ! Ascultaţi gîndul meu. Eu voi lua cîteva pungi cu galbeni şi 50 de copii ! Voi merge înainte, singur.

— La ce bun, măria-ta ?

— Ca să împlinesc porunca măritului sultan.:.'

— Dar ziceai, mărite... îndrăzni Pîrvu cel mai vîrstnic dintre cei trei fraţi intraţi mai de curînd în oastea lui Vodă.

— Zic şi acum. Otomanii trebuie să creadă că vin să le dau tributul... Dar ei vor să mă prindă pe mine.

— Mişeii ! şuieră un căpitan printre dinţi.

4

?

— Nu vor ajunge, n-avea teamă ! Voi, căpitanii mei, vă luaţi oamenii şi staţi ascunşi în pădurice[*]a din apropiere. La semnalul meu — toţi cu mîna pe paloş !

Ţepeş şi Hamza-Paşa se aflau faţă în faţă. Calul lui Hamza- j Paşa lovea pămîntul cu copitele, parcă nerăbdător ca şi stăpinul său. Armăsarul lui Ţepeş, dimpotrivă, stătea bine proptit în picioare, ţinîndu-şi în şa stăpînul pe faţa căruia nu tremura nici o cută.

— Ai adus tributul, yenilmez [*] ?

— L-am adus.

— Ne bucurăm. înseamnă că ne eşti credincios.

— De bună seamă. Oamenii tăi să binevoiască a lua banii şi copiii.

— Cam puţini copii ! murmură Paşa, nemulţumit.

— Doar pentru început. Sultanul va avea prilej să se convingă de domnul Ţării Româneşti. Şi să-l cunoască din ce în ce mai bine !...

— Să zicem că pentru început... merge. Dar luminatul meu stăpîn vrea ca tu însuţi, Vlade, să-i duci tributul. Să i-1 aşterni la picioare, ca dovadă a credinţei tale !

Voievodul îşi clătină scurt pletele, împotrivindu-se :

— Nu, asta n-o fac, Paşă. Nu am vreme a merge la stăpînul tău. Treburile ţării mele sînt mai presus de dorinţele sultanului !

— Aşa ? Atunci, dacă nu vrei de bună voie, o să te ducem în lanţuri !

Şi făcu semn ienicerilor din garda sa.

Dar Ţepeş slobozi un chiot puternic spre tării. Şi la acest chiot, din pădurica apropiată răsăriră voinicii lui Vodă. Cît ai clipi, fură lîngă domnul Ţării Româneşti.

Ţepeş nu se întoarse. Le simţi numai răsuflarea şi privirile. Ridică sabia.

Hamza-Paşa scoase şi el iataganul şi urlă ca ieşit din

---

[*] **Yenilmez = viteaz (în limba turcă).**

minţi l
— Ai să mi-o plăteşti, ghiaurule !
— Asta şi vreau ! Şi Ţepeş dădu pinteni armăsarului.

6
6

Paloşul său şi iataganul lui Hamza-Paşa se încrucişară. Apoi; la rînd, celelalte. Unul, două, trei, o sută, o mie. Pădurea de luptători se pusese în mişcare. Otomanii începură să cadă seceraţi. Dar parcă nu cădea nici unul din marea aceea de turbane. Ţepeş începu de-a călare să-l fugărească pe Hamza- Paşa, care se ferea de sabia şi mînia domnitorului român. Ţepeş îl urmări pînă ce-1 pierdu în mulţime şi atunci îl lăsă în prada luptei, intrînd acolo unde bătălia era mai în toi.

De departe îi zări luptînd pe cei trei fraţi, pe cei trei voinici ai săi. Dar nu avea acum timp să le cîntărească bine virtutea. Cei trei luptau însă aprig, ţinîndu-se alături pe cît era cu putinţă. Numai că iureşul îi fura şi-i despărţea mereu unul de altul.

Lui Pîrvu îi era teamă de prîslea. Dacă-1 vedea în primejdie, dădea chiot lui Ionuţ şi săreau să-l ajute. Aşa le poruncise tătî- ne-său, Dragomir. Iar prîslea lupta straşnic pentru a merita ajutorul.

Dar iată că iarăşi o apucaseră care-ncotro, acolo unde era mai mare trebuinţă de paloşele lor. Pîrvu se bătu o vreme pe viaţă şi pe moarte cu o ceată de spahii care îl înconjuraseră. Calul pe care i-1 dăduse domnitorul, ca şi caii fraţilor săi, era straşnic şi cunoştea şi el tot rostul luptei. Se învîrtea cu agerime şi-şi scotea stăpînul din necaz.

Tocmai izbutise să doboare cu paloşul pe cei mai mulţi şi să iasă din greu, cînd se trezi cu prîslea lîngă el. Mai mult îl simţi decît îl văzu :

— Ce-i, Mărine ?

— Ionuţ, fuga la Ionuţ ! bîigui prîslea. Şi arătă cu degetul spre un loc unde Pîrvu se grăbi să ajungă.

Ionuţ era înconjurat de turci. Strigă cît putu spre Pîrvu şi Mărin :

— Fraţilor, mi-au retezat braţele. Nu mai am cu ce

să mă apăr !

Pîrvu văzu negru înaintea ochilor. Ionuţ al lor nu mai aveai braţe. „Dar unde fusese el, Pîrvu, în timpul acela ? De ce nesocotise porunca tatălui său ? De ce nu avusese grijă de Ionuţ ?“ Se repezi în puhoiul turcesc, întilnind ca prin vis privirile lui Ionuţ. Dar era prea tîrziu. Un iatagan i se înfipsese în spate mezinului.

Pîrvu ajunse. Paloşul lui aducea răzbunarea. Turcii cădeau seceraţi, iar cei pe care nu-i ajunsese încă prinseră a se retrage îngroziţi.

Deodată, în mijlocul cîmpului de luptă sună cornul care vestea victoria românilor lui Vlad Ţepeş. Turcii, lovindu-se unii de alţii, se buluceau în neştire.

Pîrvu, cu privirile înceţoşate, coborî de pe cal şi prinse corpul neînsufleţit al lui Ionuţ. îi închise ochii. Alături simţi răsuflarea lui Mărin. Se întoarse şi abia putu să îngaime :

— Ni l-au luat pe Ionuţ, Mărine...

Mărin îşi lipi fruntea de fruntea lui Ionuţ.

îi trezi glasul lui Ţepeş Vodă, care venise lîngă ei:

— V-a lovit năpasta, voinicilor... Dar nu plîngeţi. Vitejii au o : singură credinţă. Cu spada în mînă îl veţi răzbuna pe Ionuţ.

Pîrvu se sculă şi, purtînd în braţe pe Ionuţ, îl privi pe domnitor:

— îl vom răzbuna, doamne, după legea noastră.

★

Ţepeş ridică mîna, poruncind plecarea. Se îndrepta spre Tîrgo-

I vişte pentru a pedepsi trufia otomanilor. Printre prizonierii care erau minaţi de la spate se afla şi Hamza-Paşa şi Catavolinos.

Domnul cugeta : „O pădure de ţepi am să cioplesc la

marginea Tîi-£oviştei. în cele mai înalte îi voi ridica pe Hamza şi . Catavolinos !“
Ajungînd aproape de Tîrgovişte, gîndurile îi fură întrerupte [de Pîrvu :
— Ce-i, Pîrvule ?
— Măria ta, dă-ne voie mie şi lui Mărin a purcede spre casă.
I Vreau să-l ducem pe Ionuţ, să-l mai vadă o dată bunul nostru şi să-l | aşezăm in umbra ogradei părinteşti.

Ţepeş le făcu semn că încuviinţează. Şi auzi după ropotul cailor cum voinicii se îndepărtau.

*

Grăbeau spre casa părintească. Erau tot trei încă- Mezinul Io- nuţ, ca de obicei, stătea la mijloc. Cu trupul îngheţat, cu surîsul senin, aşa cum îl surprinsese moartea.

Dar Pirvu şi Mărin nu putuseră să-l ajute atunci. Acum îl duceau să-i fie de mîngîiere lui Dragomir, în timp ce ei aveau să se întoarcă pentru a îndeplini porunca tatălui lor, cu braţul voinicesc, cu inima neînfricată.

DREPTATEA LUI ŢEPEŞ

Despre Ţepeş Vodă, fiul lui Dracula, s-a dus vestea peste secole de felul cum ştia să împartă dreptatea, încît poporul asuprit alerga ca la un părinte şi aştepta judecata lui. Şi nu era pricină cît de grea şi de încurcată pe care domnitorul să n-o dezlege şi să nu pedepsească pe răufăcători. îi luaseră frica toţi cei care se simţeau cu musca pe căciulă, şi de- cit să se afle în faţa lui la judecată, mai bine de-a dreptul în pămînt.

Adesea la scaunul domnesc erau înfăţişate pricini foarte grele şi încurcate.

Iată cum judeca aceste pricini Vlad Ţepeş.

*

într-una din zilele lui iulie ale anului 1460, veniră dinaintea lui Vodă doi oameni cu totul diferiţi : un boier gras şi rumen la faţă, cu straie strălucitoare, şi un ţăran numai pielea şi osul şi în nişte zdrenţe care abia se mai ţineau pe el.

Ţăranul căuta sprijin la domnul ţării, punîndu-şi

ultima speranţă în dreptatea lui Ţepeş. Venise să spună că avusese şi el petecul lui de pămînt, dar boierul i-1 răpise, de-1 lăsase sărac lipit. Boierul, dimpotrivă, zicea că ţăranul minte şi că pămîntul tot cît îl avea el era moştenire din tată-n fiu de la străbunicii săi.

După ce terminară ce aveau de spus, cei doi aşteptară. în sală,' ca întotdeauna, se lăsă o tăcere grea, timp în care domnitorul cumpănea dreptatea. Şi nu trebuiră să aştepte prea mult.

— Ai putea să-mi arăţi hrisoavele de stăpînire asupra pămîn-- tului cu păţania ?

— Nu pot, mărite doamne, spuse şiret boierul. Că primul meu conac a ars, şi odată cu el au dispărut şi dovezile.

— Dar tu, ţărane, ai vreun asemenea hrisov ?

— N-am, vai de zilele mele, că mi l-a luat boierul odată cu pămîntul.

— Atunci, spuse Ţepeş, trebuie să mergem la faţa locului s? vedem cum stă treaba.

— Să mergem, se grăbi să zică boierul.

In curînd ajunseră acolo. Ţepeş îl întrebă pe ţăran :

— Care zici că a fost pămîntul tău ?

— Acesta, mărite doamne, spuse ţăranul. Şi îi arătă cu mîna un petic de pămînt sărăcăcios, care se întindea spre pădure.

— Boierule, întrebă iar voievodul. Tu tot o mai ţii că e pămîntul tău ?

— Pot să şi jur, doamne, că e al meu din moşi strămoşi şi că ţăranul minte.

Ţepeş se întoarse atunci către un căpitan cu care stătuse de vorbă în taină cînd se aflau pe drum :

:— Spune-mi, acesta este locul de care mi-ai grăit ?

— întocmai, mărite.

— Prea bine, zise Ţepeş. Boierule, precum se vede, ai dreptate. Pămîntul e al tău, şi nu al ţăranului. Poţi să ţi-1 iei în stăpînire.
— îţi mulţumesc pentru dreptatea pe care mi-ai făcut-o ! se ploconi boierul.
— Numai că nu am terminat, îl întrerupse vodă. Pentru păi mîntul ăsta pe care-1 ai va trebui să mori, boierule.
— Să mor ? ! Dar pentru ce, mărite ?
— Pentru că el ascunde o comoară. Sînt bani de aur furaţi din vistieria ţării, încă din timpul cînd domnea tatăl meu, Dra- cula. Acest bătrîn căpitan a recunoscut locul unde i-a îngropat hoţul. Este locul acesta al tău. Deci tu, fiind stăpînul, eşti totodată şi hoţul!
La auzul acestor cuvinte, boierul căzu în genunchi şi începu să se roage :
— Iartă-mă, mărite, dar nu sînt vinovat. Locul acesta nu este al meu, ci al ţăranului. Ţăranul va trebui să piară, că el este- cu siguranţă hoţul !
— Ba tu vei pieri, boierule. Şi nu pentru că ai fi furat vreo comoară şi ai fi ascuns-o aici. Aceasta a fost o născocire a mea, ci pentru că ai furat pămîntul ţăranului, aşa cum ai recunoscut, de spaimă.
Şi Ţepeş porunci ca boierul să fie tras în ţeapa dreptăţii sale, iar bietul ţăran să-şi ia înapoi peticul de pămînt care i se furase.

*

Veni apoi rîndul unui tîrgoveţ şi unui ţăran. După straie, tîr- goveţul se vedea cît de colo că este înstărit. îi mersese strună cu negoţul şi faţa îi era rotofeie şi plină de viaţă. Alături de el, dar ţinîndu-se puţin mai în spate — un biet ţăran, în straie sărăcăcioase.

Cel cu plîngerea era tîrgoveţul. Zicea că împrumutase ţăranului un galben şi că acesta nu i-a dat înapoi datoria. Vorbind, tîrgoveţul îşi tot arunca privirea semeaţă şi răutăcioasă spre ţăranul care tremura ca varga de spaimă.

Ţepeş, aşa cum îi era felul, îl ascultă pe tîrgoveţ cu răbdare. Apoi îl privi stăruitor, ca şi cum voia să-i pătrundă în gînduri.

îşi schimbă după un timp privirea spre ţăran, cercetîndu-1 de asemeni îndelung, după care îl întrebă :

— Este adevărat că tîrgoveţul acesta ţi-a dat un galben cu împrumut ?

— Da, este prea adevărat, răspunse ţăranul.

— ...şi că pînă acum nu i l-ai înapoiat ?

— Ba, asta nu mai e aşa, mărite.

— Atunci povesteşte aici cum a fost.

— Sînt nevoiaş, măria ta. Am muiere şi şapte prunci. Opt guri de hrănit, că p-a mea nici n-o mai pun. Ni s-a terminat merindea şi am cerut de la dumnealui un galben ca să pot s-o mai scot la cap. Dar dîndu-mi el galbenul, nu mi-a spus nimic alt decît să i-1 înapoiez cînd oi avea. Eu am ajuns de-am scuturat oleacă necazul, şi i-am şi dat galbenul. Dar dumnealui de colo : „Ce crezi, ţărane, că ai scăpat cu ăsta ? Şi sămînţa dac-o semeni în pămînt, din una rodesc multe. Aşa şi galbenul meu. Se cere înzecit. Cum ai dat unul, mai dai încă nouă, şi gata!“ Iar eu, iaca, mărite, nu pot. Mi-a fost foarte greu să-i înapoiez şi datoria adevărată şi curată, darmite ce-mi cere acu’ dumnealui.

După ce l-a lăsat pe ţăran să termine tot ce avea de spus, Ţepeş se-ntoarse iar spre tîrgoveţ.

— Auzi ce zice ţăranul, că ţi-a plătit datoria. I-

adevărat, sau nu ?
— Nu, nu-i adevărat, mărite. E drept că mi-a înapoiat galbenul, dar trebuie să-mi mai dea încă nouă. Altfel ce interes aş fi avut să-l împrumut ?
— Şi crezi că asta e drept, şi c-o să poată să-ţi plătească ? Uşor de zis, greu de făcut...
— E dreptul meu. Uşor, greu, asta e. Cum a plătit unu', plăteşte şi nouă, o ţine tîrgoveţul pe-a lui.
— Dacă-i pe-aşa, să facem o-ncercare...
Şi zicînd acestea, ieşiră în curte. Acolo era o grămadă de bolo-' vani. Ţepeş porunci tîrgoveţului:
— Ridică unul din bolovani: acela.
Tîrgoveţul, care era destul de puternic, săltă un bolovan în sus şi-l ţinu puţin în braţe. Apoi îi dădu drumul în grămadă :
— E destul de greu, mărite.
— Aşa i-a fost şi ţăranului cînd ţi-a înapoiat galbenul, destul de greu. Dar a reuşit!... Acum să vedem mai departe.
— Ce să vedem, mărite ?
— Cit îi e de greu ţăranului să-ţi dea nouă galbeni. Ridică din nou bolovanul.
Tîrgoveţul îl ridică.
— Mai ridică unul!
Tîrgoveţul se opinti şi reuşi să mai urnească unul, însă în clipa următoare îi scăpă pe amîndoi din mînă.
— Nu aşa, tîrgoveţule. Vreau să ţii în braţele tale nouă bolovani dintr-o dată !
— Dar asta nu se poate, mărite. Sînt atît de grei, că niciodată n-am să-i pot ţine pe toţi.
— Vezi, tîrgoveţule, la fel de grei sînt pentru ţăran cei nouă galbeni, cît pentru tine nouă bolovani. Cum n-ai putut tu, nu-i drept să-i ceri să poată el!
Tîrgoveţul nu mai zise nimic. în schimb, Ţepeş dădu porunca: tîrgoveţul să fie biciuit pentru lăcomia lui, iar

ţăranul să plece liniştit acasă, pentru că şi-a plătit cinstit datoria.

Pînă în seară Ţepeş mai judecă şi alte pricini. Cînd sfîrşi, faţa îi era luminată de un zîmbet lăuntric, de bucuria dreptăţii pe care o făcuse. „Pot să mă duc să mă culc liniştit!“, îşi zise.

CUM A APĂRAT ŞTEFAN, COPIL FIIND, O CETATE

Ştefan cel Mare, pe cînd era încă 1 un băieţandru, iubea deopotrivă cîntecul, doinele şi baladele stră- | moşeşti de care nu se mai sătura ascultîndu-le şi chiar zicîndu-le, **1** ca şi umbletul prin codrii Moldovei, prin văile şi dealurile bo- 1 gate, prin pajiştile înflorite, prin holdele de grîne. Şi dacă îi plă- | cea cîntecul, asculta cu plăcere şi cu inima plină de bucurie ciri- | pitul cîntătoarelor şi şopotitul vrăjit al apelor sau freamătul frun- j zelor cînd le isca vîntul.

îi plăcea însă şi lupta. Lupta dreaptă, corp la corp, sau cu ar- I mele. „Cine-i mai tare acela să învingă", zicea Ştefan. Şi nu nu- }mai că îi plăcea lupta, dar se şi pregătea mai toată ziulica pentru I a deveni un bun oştean.

în peregrinările lui se însoţea cu mulţi băieţi de-o seamă sau] mai mari decît el. Mai mici nu-i primea în ceată.

— Eu iau cu mine luptători, spunea el, nu copii!

In fiecare dintre tovarăşii lui de joacă vedea un oştean vrednic măcar să-l înfrunte, dacă nu mai tare ca el. Cu cei mari îi plăcea să se ia la trîntă şi simţea o

adevărată bucurie cînd îi dobora. împărţea jucătorii în două tabere şi hotăra :

— Noi sîntem moldovenii, voi sînteţi duşmanii!

Lupta era dreaptă, iar duşmanul cădea întotdeauna doborît. Aşa îi spusese lui Ştefan, tatăl său Bogdan al II-lea, că duşmanul trebuie cu orice chip biruit, altfel e rău pentru ţară şi pentru domn. Şi aşa simţea şi Ştefan.

într-o zi, tocmai îşi alesese ostaşii, precum şi pe cei din ceata duşmană. De data aceasta îşi făurise un plan de luptă foarte îndrăzneţ cu care spera să-i înfrîngă repede.

— Vom dura o cetate ! le spuse alor săi, în timp ce, ca de obicei, „duşmanii" se retrăseseră pentru a se pregăti de luptă.
— O cetate ? !
— Da, repetă Ştefan, o cetate. Vedeţi înălţimea aceea ? Şi le arătă o ridicătură aşezată parcă dinadins pentru a fi folosită ca loc de apărare în caz de primejdie ivită pe neaşteptate.
Urcară pînă pe culme şi se încredinţară că într-adevăr natura fusese darnică pentru ceea ce urmărea Ştefan. Erau acolo bolovani pe care abia de-i puteai urni din loc. La porunca lui Ştefan, însă, bolovanii fură îndată rostogoliţi şi aşezaţi în aşa fel încît te făcea să crezi că este o cetate de piatră, durată cu multă măiestrie de meşteri iscusiţi.
— Vom apăra cetatea ! le-a spus Ştefan. Să vedem dacă vor avea curajul şi puterea s-o ia !
Nici nu termină bine aceste cuvinte, şi îi şi zăriră pe atacatori alergînd spre ei şi strigînd.
— Aha, zise un tovarăş de joacă, se şi îndreaptă „duşmanii" spre noi.
— Şi strigă, spuse un altul, de parc-ar năvăli tătarii !
Dar Ştefan îşi încordă privirea şi auzul :
— Staţi, că aici e ceva necurat la mijloc !
Văzuse neorînduiala în care alergau, fiecare căutînd parcă să r ajungă mai repede la cetate, unde să se salveze, fugind ca de un vrăjmaş adevărat, încă nevăzut.
— Ajutor, ajutooor !
Ştefan le ieşi în întîmpinare.
— Ticăloşie, mare ticăloşie ! strigă un flăcăiaş ceva mai răsărit. Tocmai ne pregăteam să vă luăm cu asalt, cînd din desişul
[pădurii ţîşniră spre noi, dintr-o parte şi din alta, o ceată de boieri.

— Boieri ? Ce voiau ?
— Ne-au înconjurat şi au început a răcni : „Unde e Ştefan?[1]* I Ne-am dat seama că trebuie să fie boierii potrivnici măritului I domn Bogdan, şi atunci gîndul nostru a fost la fugă. Să ajungem iute la voi. Că sînt vreo zece în ceată şi un boier aprig în fruntea lor. Şi sînt înarmaţi pînă-n dinţi.
— Dar Bogdăniţă unde-i ? întrebă Ştefan, băgînd de seamă lipsa unuia dintre cei mai dragi fraţi de cruce ai lui.
— Bogdăniţă ? Pe el au pus mîna şi i-au tăiat capul.
— Mişeii ! şuieră Ştefan, pricepînd tot ce se intîmplase. Stătu să chibzuiască doar o clipă, după care porunci pentru
întreaga ceată, şi pentru cei ce deveniseră din falşi duşmani ade- **1** văraţi prieteni:
— Treceţi după zidul cetăţii şi fiţi pregătiţi s-o apărăm. Să ! răzbunăm moartea lui Bogdăniţă !
Ştefan avea atîta hotărîre, atîta putere şi atîta căldură în glas, i încît cei de faţă, departe de a se teme, se grăbiră să îndeplinească ¦ porunca. îşi pregătiră praştiile şi arcurile cu săgeţi. Şi săbiile de j lemn, bine ascuţite, dacă va fi nevoie şi dacă duşmanii vor ajunge ; la ei. Numai Ştefan avea spadă adevărată.
Nu aşteptară mult. Ştefan îi zări în poiana din faţa cetăţii. Erau într-adevăr zece. Boierul cel aprig nu era altul decît vornicul] Isaia, duşman de moarte al tatălui său.
Veneau, veneau năvală spre cetate. Vornicul îi gonea din[1] urmă, strigîndu-le :
— înainte, să-l omorîm pe fiul de năpîrcă ! Să n-aibă urmaş Bogdan. înainte, înainte pentru Petru Vodă al nostru !
Ştefan nici nu clipi. Porunci să se tragă cu săgeţi şi cu

pietre. Un prăiştar nimeri atît de bine, încît cel ochit se prăbuşi mort la pămînt. încă doi căzură străpunşi de săgeţi. Dar vornicul! Isaia, urmat de alţi şase, ajunseră în faţa cetăţii. Atunci Ştefan ieşi din ascunzătoare şi, umflîndu-şi pieptul, îl privi mîndru pe Isaia :

— Cu mine te vei măsura, vornice !

— Cu tine ? ! Eşti încă un copil.

Boierii vrură să se repeadă cu toţii asupra lui Ştefan. Dar tovarăşii lui nu mai aşteptară porunca. Le tăiară acestora drumul Aşa încît Ştefan rămase faţă in faţă cu Isaia.

Isaia era cît se poate de sigur că pe acest băieţandru il va doborî într-o clipă. Dar de la primele încrucişări de spadă rămase înmărmurit cît de bine ştia de pe acum să lupte. Ba încă, silindu-1 pe boier să dea înapoi pas cu pas, Ştefan îl şi judeca cu asprime :

— Boier ticălos, cum îndrăzneşti să fii duşman în ţara ta ? Straşnic ai să mi-o plăteşti !

Întorcîndu-se cu privirea spre locul unde îşi lăsase oamenii, vornicul Isaia îşi pierdu orice nădejde. Aceştia fuseseră doborîţi de ceata numeroasă de băieţi, tovarăşii lui Ştefan.

Se afla acum singur. Singur în faţa acestui viteaz, care parcă avea un fulger în braţ.

începu să obosească. Sudori îi brăzdau fruntea şi tot trupul. Apoi simţi o durere năprasnică săgetîndu-i braţul drept şi sabia | îi scăpă jos din mînă. Ştefan îl pălise bine, aşa cum trebuia. Se j aplecă după sabie, dar Ştefan fu mai repede decît el. Punînd pi- j cioral pe sabia lui Isaia, strigă :

— Ai pierdut, boierule ! Şi ai să pierzi ori de cîte ori vei încerca să faci fapte mişeleşti. L-ai ucis pe Bogdăniţă, pe care eu l-am [răzbunat, şi ai merita să pieri,

blestematule. Dar eu te iert. Pleacă Lşi ţine minte ce ţi-am spus. Şi să ştii că dacă te mai prind a doua I oară cu blestemăţii am să-ţi retez capul.

Vornicul Isaia, tremurînd tot de ciudă că fusese învins de un **I** băietan şi că mîndria îi fusese călcată în picioare, nu mai zise **I** nimic. îl privi o clipă cu ură, după care o tuli la fugă urmat de rî- I setele băieţilor.

Astfel, Ştefan şi ceata lui ştiură să-şi apere viteje şte cetatea şi I să răzbune moartea lui Bogdăniţă.

Cît despre vornicul Isaia, el se ţinu mai departe de blestemăţii, I urzindu-le din umbră. Dar şi Ştefan cel Mare se ţinu de cuvînt. I Ajungînd domn al Moldovei, el reteză capul vornicului, precum I promisese odinioară, în faţa cetăţii pe care o apărase cu atîta I vitejie.

LOVITURA DUŞMANULUI

S tefan Vodă ştia mai bine ca oricare altul rostul luptei. Dacă pasul duşman călca pămîntul Moldovei, buciumaşii aşezaţi la hotare sunau puternic, să se audă pînă la Suceava. Ţara toată se punea în picioare. Voinicii ştiau că a sosit vremea să-şi lase ogoarele nelucrate, că mai degrabă trebuiau să alunge pe duşman.

Femeile ştiau şi ele rostul luptei. Unele se avîntau chiar în plină bătălie cu paloşul dreptăţii şi se luptau ca şi bărbaţii. Iar altele rămîneau pe la ocine, să nu se risipească agoniselile.

Iar pentru bătrîni, ce însemna la ei bătrîneţea, cînd hotarele Moldovei erau ameninţate de pasul duşman şi cînd glasul lui Ştefan de la Suceava poruncea şi morţilor să se ridice din groapă, că mai e destulă vreme de

hodină ? Aşa încît bătrînii care văzuseră multe şi ştiau destule alergau şi ei în pas voinicesc în bătălia cea crîncenă şi grea.

învăţau rostul luptei şi copilandrii, încă din jocurile lor nevinovate, şi se vedeau voinici în lege cînd puneau mîna pe paloş sau slobozeau săgeţile în piepturi duşmane.

Dar cine nu ştia rostul luptei în Ţara Moldovei ! Şi munţii Vrancei, şi cei nordici, cu toate obcinele lor, ce-şi sfărîmau stîncile şi le prăvăleau peste trupuri duşmane. Şi apele învolburate ale Moldovei, Prutul şi Şiretul, Jijia şi Bahluiul, Rahova şi Mil- covul veneau cu glas de luptă dintre munţi spre cîmpia călcată de vrăjmaş, ca să-l potopească şi să-i înece astfel trufia. Cîmpia nu-şi găsea nici ea odihnă, iar grînele — suliţi ameninţătoare : „Nu veţi trece de noi !“ parcă foşneau puternic, a luptă, clătinînd spicele înalte. Pădurile îşi scuturau pletele şi-şi izbeau ramurile biciuind şi prinzind în capcane pe năvălitori. Chiar şi păsările cerului, de acolo din înalt, buciumau şi ele pre limba lor, ca şi buciumaşii măriei sale, vestind tot natul că se apropie pasul duşman.

Iară Ştefan Vodă cu toţi dimpreună pleca la bătălie.

Ştefan ridica ţara în apărarea hotarelor strămoşeşti.

*

Mai avea Ştefan de furcă şi cu unii boieri înveninaţi — că pădure fără uscături cam greu de găsit. Se aşezau ca buturugile noduroase în calea voievodului, tocmai cînd acestuia îi era lumea mai dragă, parcă rugîndu-se anume a fi scurtaţi de cap.

Unul din aceştia era vornicul Liman. Cînd năvăliră tătarii şi cînd Ştefan rînduia lupta, el se înfăţişă lui Vodă şi-i spuse cam aşa :

— Măria ta, eşti înţelept şi lucrul îl faci cum se cuvine. Cruţă, dar, ţara de mînia luptei. Că e păcat de flăcăii

noştri a se prăpădi şi ţara a fi pîrjolită !
Ştefan îl privi pe vornicul Liman crunt :
— Ascultă, vornice, nu ţi-e ţie de flăcăii Moldovei şi de ţara asta, cît nu mi-e mie de turc şi de tătar. Vrei numai a trăi în bună înţelegere cu duşmanii, chiar cu preţul de a pierde neatîr- narea. Şi pentru ce ? Ca să stai liniştit şi să nu ţi se clintească
, nici un fir de păr din cap şi nici o palmă din moşie !
— Ba, să mă ferească sfîntul, măria ta... îngăimă Liman.
— Ce să te mai ferească, vornice, că-ţi fereşti domnia ta pielea Idestul, i-o reteză Ştefan. Cît despre flăcăii noştri, să ştii, vornice, [că am eu grijă de ei. Că mi-s dragi cînd îi văd voinici şi neînfricaţi. Mă doare cînd cad în luptă, dar fără ei Moldova nu va
I putea fi liberă !
Vornicul Liman tăcu. Insă în adîncul fiinţei lui păstră o ură | mocnită pentru cuvintele lui Ştefan Vodă, care îl înfruntase în
■ repetate rînduri.
Gherasim, un căpitan tînăr şi plin de vioiciune, fiind de faţă la tot ce se spusese acolo, îşi ridică privirile şi zise domnitorului :
— Măria ta, tătarii se apropie. Şi, după spusele ostaşilor trimişi în recunoaştere, îs destul de mulţi.
Ştefan puse mîna pe sabie :
— Să nu mai fie, Gherasime ! Că nu-i pămîntul lor !
— Să nu mai fie, doamne ! Dar cutez a întreba dacă măria ta are în gînd a-i lovi aici, la locul acesta ce se cheamă Lipnic, sau altundeva ?
Ştefan îşi sumeţi sprîncenele :
— De ce vrei a şti, Gherasime, locul de bătălie ?
— Pentru că, măria ta, de-ar fi în altă parte ar trebui acum să ne aflăm la drum, pentru a-i întîmpina pe tătari

!

Ştefan păru mulţumit de răspunsul lui Gherasim. Avea obicei să-şi întrebe căpitanii şi să le afle părerea în legătură cu modul de purtare a bătăliei.

— Dar ia spune-mi, Gherasime, tu ce socoţi că e mai bine a face : să-i aşteptăm la Lipnic pe domniile lor, tătarii, sau să-i întîmpinăm ?

Gherasim stătu o clipă în cumpeni, apoi grăi :

— De-mi este îngăduit, doamne, a spune planul meu, mă ierte dumnealui, vornicul Liman, care grăia adineaori măriei tale să cruţi ţara de mînia luptei. Da' eu socot dimpotrivă, că nu trebuie cruţată de luptă, ci cruţată de ruşinea supunerii. Aşa că ar fi bine cît mai degrabă a porni la luptă şi a-i lovi pe vrăjmaşi mai devreme. Întîrzierea înseamnă înaintarea duşmanului.

Ştefan îl privi pe Gherasim în ochi:

— Vornicul Liman n-a fost pe gîndul meu şi pe pofta inimii mele, Gherasime. Ci tu, da. Numai că inima ta tînără şi înflăcărată se cam pripeşte oleacă. Ţine minte, Gherasime, că aici, la Lipnic, îi vom aştepta pe tătari. E mult mai înţelept a purcede odihniţi la luptă împotriva duşmanului care atacă, decît a fi în plina lui forţă de izbire !... Şi apoi ce dacă înaintează ? Cu atît mai rău pentru ei ! Vor avea mai mult drum de făcut la întoarcere. Iar noi nu vom sta cu mîinile în sîn.

Gherasim tăcu. Dar în inima lui îi dădu dreptate voievodului Ştefan. „Mai am încă multe de învăţat!“ îşi zise.

Vornicul Liman însă, care se pare că nu învăţase nimic, tresă- rise atunci cînd Gherasim îi pomenise numele : „Ce neruşinare din partea acestui neisprăvit. Să înfrunte un vornic ca mine !“ Dar, prefăcîndu-se, zise :

— Măria ta, iartă-1 pe Gherasim pentru nechibzuinţă. E tînăr şi nu ştie încă rostul luptei. Trebuie să aşteptăm.

Că e mai bine.

Ştefan îl fulgeră din ochi :

— N-am ce să-i iert, vornice. Ci să-i mulţumesc că de-abia aşteaptă să plece la luptă. Ştiu că va fi în frunte acolo unde va fi mai greu.

— Am să fiu, măria ta ! Iar dacă dumnealui vornicul cutează a se întrece cu mine, am să-l las în urmă cu totul, de va fi în luptă. Iar de nu, atunci înseamnă că singur a ales spatele luptei.

Vornicul Liman, mai să izbucnească. Dar se stăpîni şi vorbi cu glas mieros :

— N-am să-ţi stau în faţă, Gherasime. Acolo vei avea de înfruntat pe tătari. Am să lupt în spatele tău, ca să te feresc din această parte de lovitura duşmanului.

*

Era în ziua de 20 august a leatului 1470. Călăreţii tătari, conduşi de Eminec, fiul hanului, folosind bărci uşoare, trecură Nistrul. După obiceiul lor, jefuiră şi pîrjoliră totul în cale. Ştefan, aşteptîndu-i la Lipnic, trimisese cu grijă cete de pedestraşi să apere drumurile şi satele, să nu se răspîndească şi să pătrundă prea departe duşmanul. Văzînd că nu mai pot înainta, tătarii hotărîră să se retragă. Dar Ştefan, în fruntea moldovenilor săi, le-a tăiat calea de întoarcere, silindu-i să apuce pe un anume drum.

încărcaţi de prăzi, tătarii se mişcau greu. Trebuiau să mîne cirezile de vite furate şi să ducă în robie sute de moldoveni.

I Ştefan îşi adună căpitanii şi le grăi :

—■ Tătarii nu vor trece înapoi Nistrul, decît înfrînţi. Fără pră- zile jefuite, fără robi, că moldovenii s-au născut

liberi, şi aşa trebuie să rămînă !...'

Gherasim se apropie atunci de domnitor şi îi spuse :

— înţelept eşti, măria ta, la gînd şi la vorbă. Iute şi viteaz Ia faptă. Iată, eu nu ţi-am înţeles bine gîndul atunci. Acum mă dumiresc.

Ştefan îl bătu pe umăr şi zise

— Ascultă, dar, gîndul meu întreg, Gherasime. Acum duşmanul nu poate trece Nistrul fără a ajunge în dumbrava asta a Lipnicului, unde ne-am întărit noi şi unde l-am silit să ajungă. Aici îi vom zdrobi! Ia însă bine seama : îs mai puţini ca turcii, dară ţin mai mult în bătălie !

Vorbele lui Ştefan, chibzuite şi drepte, s-au adeverit întru totul.

Tătarii au ajuns în dumbrava de la Lipnic. în zare sclipea Nistrul. Vroiau să ajungă acolo, să fugă de mînia moldovenilor, şi încă plini de prăzi.

Dar Ştefan cel Mare veghea. Tătarii au dat de călăreţii moldoveni, de voievodul lor. Şi atunci a început bătălia de la Lipnic. Scurtă şi năprasnică. Glasul lui Ştefan slobozise porunca. Săbiile moldovenilor începură să-şi facă datoria. Tătarii se prăbuşeau gemînd de pe cai, loviţi drept în creştetul capului. Moldovenii îşi înzeciseră puterile, avînd de-a face cu un duşman primejdios, Ştefan însuşi îşi mîna calul în bătălie, dînd porunci scurte, încurajînd pe oştenii săi şi venind pretutindeni în ajutor cu braţul şi cu spada sa neobosită. întărită caii pur-sînge tătărăşti şi îi prăbuşea pe stăpînii lor în ţărînă.

Tătarii se speriară. Moldovenii îi vînturau ca pleava şi îi risipeau, despărţindu-i pe unii de alţii. Atunci, sub imboldul fricii care îi cuprinsese, mulţi îşi încercau scăparea aruncîndu-se în Nistru. Dar fie se înecau, fie erau săgetaţi de arcaşii moldoveni.

Pieirea lor fusese scrisă la Lipnic de mintea înţeleaptă a voievodului şi de braţul vitejilor săi.

Doar unii tătari mai rezistau, luptînd cu curajul disperării. Şi, în această viitoare a luptei, în care sudoarea cailor şi a oamenilor se amesteca cu sîngele izvorît din belşug, Ştefan Vodă îl zări pe Gherasim cum lupta voiniceşte. Fiecare lovitură a voinicului însemna un cap de duşman mai puţin.

Tocmai voia domnul Moldovei să se îndepărteze spre alte locuri ale bătăliei, cînd în spatele lui Gherasim îl zări strecurîndu-se pe vornicul Liman.

O clipă îşi aduse aminte de vorbele vornicului care-i spusese lui Gherasim : „Am să lupt în spatele tău ca să te feresc din această parte de lovitura duşmanului!“ Şi îşi zise ca pentru sine : „Iată că vornicul a venit totuşi în bătălie. Şi unde mai pui că vrea să-l apere şi pe Gherasim !...“ Dar gîndul acesta sălăşlui în mintea voievodului numai o clipă. O bănuială crîncenă îi prinse deodată inima dureros : „Cine era duşmanul care se pregătea să-i dea lovitura lui Gherasim ? Tătarul, sau chiar vornicul Liman ?!“ Dădu pinteni calului şi se avîntă înspre Gherasim. Dar cînd îi ajunse în faţă, Gherasim îl privi pe Ştefan cu ochii plini de durere şi ţepeni. îşi dăduse duhul, lovit mişeleşte pe la spate de sabia vornicului Liman.

Ştefan înţelese. Se repezi într-acolo, dar, odată cu prăbuşirea de pe cal a lui Gherasim, dispăruse printre mulţimea de oşteni şi vornicul Liman.

+

Victoria asupra tătarilor de la Lipnic se isprăvise aşa cum poruncise şi dorise Ştefan : puţinii tătari care izbutiseră să treacă Nistrul o făcuseră ca învinşi. Mulţi rămăseseră presăraţi în dumbrava Lipnicului, pentru a fi pradă corbilor. Alţii aruncaseră armele din mîini,

neputincioşi a mai continua lupta, şi se dădeau prinşi. Printre aceştia se afla şi fiul hanului. Cît despre moldovenii luaţi robi de tătari, ei erau acum, după bătălie, aşa cum se născuseră şi cum o dorea inima lui Ştefan : liberi sub soarele Moldovei.

Şi totuşi, Ştefan cel Mare nu se bucura aşa cum se bucurase de cîte ori ieşise învingător. O umbră ca un nor stăruia asupra chipului său şi o durere surdă, ca o muşcătură de şarpe, îi sfîrteca inima. Imaginea ochilor împietriţi de durere ai căpitanului Gherasim, aşa cum îl surprinsese moartea cu spada în mină, nu putea s-o mai şteargă din priviri.

îl căutase îndelung pe vornicul Liman. Apoi, înţelegind că acesta o ştersese chiar înainte de a se sfîrşi bătălia, hotărî a merge chiar în bîrlogul lupului : „Răul trebuie curmat de la rădăcină !“ Aşa că lăsă oastea, cîtă rămăsese, a se întoarce la Suceava, iar el, cu o mînă de ostaşi, se îndreptă spre tîrgul Vasluiului, unde ştia că locuieşte vornicul Liman.

Cînd ajunse în tîrgul Vasluiului şi pătrunse pe uliţă, ieşiră pe la uluci muierile şi copiii şi bătrînii care nu mai puteau ţine arma în mîini. Şi toţi se închinară lui Ştefan. Ştiau ei că venirea domnitorului e urmată de întoarcerea alor lor pe la vetre. Ba unii din cei care-1 însoţeau pe domnitor erau chiar de prin părţile Vasluiului, că Ştefan, cunoscîndu-le obîrşia, îi alesese în acest alai al său.

Domnitorul trecu repede de norodul ieşit pe la porţi şi se îndreptă spre curtea boierească.

Avea vornicul Liman curte mare, cu agoniseli şi cu diresuri şi cu tot ce trebuie să fie şi să prisosească.

„Aha, îşi zise Vodă, aici îi era vornicului de oamenii care mor

în luptă şi de pământul Moldovei. Aici, la curtea aceasta, unde nimic nu-i lipseşte, nici averile şi nici mîrşăvia !“

în întîmpinarea voievodului ieşiră slugile boierului, robii şi oa- | menii de curte. Se închinară pînă la pământ.

— Oameni buni, le zise Ştefan, unde este stăpînul vostru ?

— Abia a venit de la luptă, măria ta ! cuteză un rob ţigan, cu o mustaţă neagră corb.

•— Şi de ce nu se arată ? Aşteaptă să-l rog a se înfăţişa îna- I intea domniei mele ?

Robul nu mai zise nimic. Dar Ştefan, infoindu-şi pieptul, strigă I din toate puterile :

— Ieşi din bîrlog, Limane, şi înfăţişează-te înaintea dom-j niei mele !

Aşteptă o clipă, timp în care toţi cei de faţă rămăseseră în ne-1 clintire. Deodată, în uşa cerdacului boieresc îşi făcu apariţia vor-j nicul Liman, galben la faţă şi tremurînd tot. Purta veşminte I scumpe, de curte, cusute cu arnici, cu fir de aur şi de argint.

Inaintă spre Ştefan şi, ajungând la gîtul calului, se repezi săi prindă mîna voievodului pentru a i-o săruta. Dar Ştefan îşi trase] mina cu silă.

Vornicul Liman păru a nu lua în seamă gestul domnitorului! îşi drese glasul şi spuse încet, cu sfială :

— Măria ta, fă-mi cinstea şi bucuria de a pofti în casă şi de al fi oaspetele meu. Tot ce am este al tău, doamne !

Ştefan se înălţă în şa şi privindu-1 în ochi îi zise :

— N-am timp de stat, vomice. Şi nici chef de ospeţia la carj mă îmbii. Ci am venit să văd dacă ai ajuns acasă. Că pare-mi-sa n-ai aşteptat sfîrşitul bătăliei...

— E drept, măria ta, că am luptat o vreme, apoi... Şi glasul luţ Liman îşi mai reveni; Apoi m-a cuprins o ameţeală, un rău ca de moarte !... Şi am plecat spre

casă, crezînd că n-oi mai ajunge!
— Dar ai ajuns, vornice.
— S-a milostivit bunul Dumnezeu de mine...
— Da, s-a milostivit, într-adevăr L. Şi-am mai venit şi sa te-ntreb dacă nu l-ai văzut pe căpitanul Gherasim. După ce s-a sfîrşit lupta, nu l-am găsit nici printre cei morţi, nu l-am afla! nici printre cei vii. Ce s-o fi întîmplat cu el ? !
— O fi trădat, măria ta.
— Gherasim să trădeze ? Odată cu capul, Limane ! Mai dej grab' ar fi secat tot Şiretul şi s-ar fi prăbuşit Vrancea cu crestei^ sale, decît să trădeze Gherasim !
Atunci nu ştiu, măria ta. Şi apoi de ce mă-ntrebi tocmai pe mine ?
:— Pentru că înainte de bătălie te-ai lăudat, vornice, că ai să-i stai în spate, să-l fereşti de duşman **1** , Vornicul tresări din nou :
— Adevărat, aşa am zis, măria tăT Dară nu m-am putut ţine de făgăduială. Că m-a cuprins ameţeala şi răul acela de moarte.Tî şi am plecat.
r— Dar nici nu l-ai văzut în bătălie; mai-nainte ?
— Nici, măria ta !
Ştefan îl ţintui cu priviri necruţătoare /
— Minţi, vornice, ai fost în spatele lui. Te-am văzut bine. Apoi nu te-am mai văzut!
Vornicul Liman îşi duse mîna la ocHiJ-căutînd să-şi alunge parcă o ceaţă de pe ei :
— Da, ai dreptate, măria ta. Acum îmi amintesc că am fost în spatele lui Gherasim o frîntură de clipă. Dar se vede treaba că atunci m-o fi luat ameţeala, şi cineva l-o fi ucis pe la spate.
:— De unde ştii că l-a ucis pe la spate ? tună vocea lui Ştefan?
i— Nu ştiu, doamne, presupun... bîigui Liman.'

Ba ştii, vornice. Prea bine ştii că mîna duşmană, lovitură âată pe la spate n-a fost a tătarului, a fost a unui boier moldo^ yean. A fost a ta, vornice Liman !

Liman încercă să tăgăduiască. Dar Ştefan nu-i dădu răgaz î

E— în zadar, năpîrcă ! Te-am văzut cînd ucideai mişelnic, pe la spate, pe bravul meu Gherasim. Te-am căutat să te lovesc atunci,' dar ai fugit ca un laş şi ca un nemernic !..T De-alde tine, de-alde ^ornicul Isaia şi alţii de teapa voastră nu sînteţi buni decît de tră-j 'dare şi josnicii.'

Liman căzu în genunchi, alb' ca varul:

'-t— Iertare, măria ta ! Mi-a luat Dumnezeu minţile.TT / Dumnezeu ţi-a luat minţile şi eu am să-ţi iau yiaţa ta tia căloasă !...

Şi scoţînd sabia îl lovi o dată, drept în creştetul capului:

—Ţine, Limane, sfintă şi dreaptă lovitură. Este pentru căpitanul Gherasim!

Ştefan Vodă prăbuşi astfel în ţărînă pe boierul care cutezase **3** da *lovitura duşmanului* la Lipnic, fără a fi tătar. Iară lovitura lui Ştefan dăduse glas adevărului şi dreptăţii. în loc de lacrimă, băr-. băteşte, cu paloşul în mînă, voievodul pedepsise trădarea, răzbunând pe viteazul căpitan Gherasim.

VIAŢA MĂRIEI SALE

Ştefan dădu pinteni calului şi pătrunse prin pîcla deasă a nopţii în codrii stufoşi şi întunecaţi ai Sepeniţului. întoarse o clipă capul şi abia îl zări pe căpitanul Tăbăraş care îl urma îndeaproape.

Struni calul şi îl aşteptă :

— Ascultă, Tăbăraş, tu cunoşti bine potecile astea ale

codrului ?
— Le cunosc, măria ta, ca pe mine însumi. Citesc în sufletul codrului aista bătrîn ca şi cum aş citi în propriul meu cuget.
— Şi pe timp de noapte, şi de negură ?
— Şi, măria ta. Adevăratele cărări întortocheate nu le are pădurea, ci viaţa omului. Acolo de te rătăceşti, nu mai găseşti cale de întoarcere.

Ştefan pătrunse prin pîclă cu privirile agere spre căpitanul său:

— Bine, Tăbăraş, să-ţi arăţi toată priceperea. Mîine trebuie să ajungem la locul spre care-am purces.

La auzul vorbelor lui Vodă, Tăbăraş oftă de cîteva ori înainte de a da răspunsul. Apoi zise :

— Vom fi, măria ta, precum ţi-e porunca, mîine spre amiazi, la locul acela.
— Prea bine. Dar ce ţi-i, omule, cu ofurile astea scoase din adîncul rărunchilor ?
— De, măria ta, am oftat şi eu aşa... într-o doară!
— într-o doară ? Asta nu-mi place, Tăbăraş. Căpitanii mei nu trăiesc la-ntîmplare. Ei ştiu să-şi arate vitejia în bătălie, dar şi să-şi drămuiască faptele şi să-şi arate simţirile şi gîndurile pe faţă.
— Apoi, dacă-i aşa, măria ta, ţi-oi spune că nu într-o doară aa oftat, ci din adincul sufletului. Că te ştiu om drept, dar şi cumpă- tat. Şi cugeţi înţelept înainte de a lua o hotărîre.
— Ce vrei să spui ?
— Că acu', măria ta, te-ai cam pripit cînd ai hotărît plecarea la drum.
— Ţi-e frică, Tăbăraş ?
— Da, măria ta, mi-e frică. Şi tremur. Tremur din toată iniim; Dar nu pentru mine. Şi nici de întunecimea codrului. Şi nici de vîntul ce s-a stîrnit parcă înadins. De

nimic din toate acestea nu mi-este frică.
— Atunci pentru ce tremuri, Tăbăraş ?
— Pentru viaţa măriei tale.
Ştefan îl prinse de braţ :
— Pentru viaţa lui Ştefan Vodă ? Nu, Tăbăraş, nimeni nu trebuie să tremure pentru ea, de vreme ce eu însumi nu tremur. Dg vreme ce nu mă-nspăimînt şi nu mi-e teamă că o voi pierde.
— N-ai drept, măria ta, să vorbeşti astfel. Viaţa măriei tale este a Moldovei. Iară Moldova are mare nevoie de ea.
Ştefan Vodă oftă la rîndul lui şi glăsui parcă aşa, cu amărăciune în glas :
— Moldova are nevoie de mine ? Dar îs bătrîn, Tăbăraş. Cît o să mai aibă nevoie de mine ? !
— Pînă-n ultima clipă a vieţii tale, doamne. Şi nici după ce-o să închizi ochii n-o să te uite nimeni. Te vor chema mereu în cîn- tece. Ai să li te arăţi în vise, purtîndu-i la luptă dreaptă, ca întotdeauna. Le va sta mereu în faţă chipul drag şi luminos al mâ- riei-tale.
Lui Ştefan îi înflori o lacrimă în colţul ochilor. Nu duse însă mîna să şi-o şteargă. întunericul i-o ascundea chiar de vederile căpitanului Tăbăraş. Iar vîntul se grăbi să i-o usuce.
— Aşa-i, Tăbăraş, viaţa mea-i a Moldovei. N-am uitat niciodată, să ştii, acest lucru. Dară nu înţeleg de ce anume, în iarna vieţii mele, tu te îngrijorezi atîta de ea.

— Ţi-am mai spus, măria ta, că de data asta te-ai cam pripit. Nu socoteşti, oare, că e o nechibzuinţă să plece domnul ţării, însoţit doar de un biet căpitan de oaste, pînă unde se află primejdia ?

— Nu, Tăbăraş ! Socotesc a fi făcut totul cu chibzuinţă. Dar ce-ai fi vrut, să dorm la Suceava şi să mă trezesc cu măria sa Al- bert că-mi cere să-i dau să bea Cotnar din pocalul meu ? Iar apoi să uite a mi-**1** înapoia şi să ajungă în chip de stăpîn pînă la Chilia?

— Nici pomeneală, doamne, nu la una ca asta gîndeam. Ci mai degrabă să mă fi trimis pe mine singur, sau de ţi-ar fi fost voia să-mi fi dat şi vreo două ajutoare. Să fi văzut toate mişcările leşi- lor, să le fi înţeles gîndurile, şi ne înturnam la măria ta cu veşti.

— Fii fără grijă, Tăbăraş. Am rînduit o ceată de ostaşi în urma noastră, cari vor sări la nevoie. Dar vreau să văd cu ochii mei şi să înţeleg. Pentru ca urmaşul lui Cazimir, al aceluia ce m-a înfruntat cu neruşinare la Colomeea, să înţeleagă la rîndul lui că n-a murit Ştefan Vodă şi că Moldova nu doarme. Au cum pot da crezare acestui urmaş viclean şi înfumurat, care spune că vine cu ajutor împotriva turcului ce-a ocupat Chilia, cînd intră în ţară pe ascuns, îşi tăinuieşte tabăra şi abia aşteaptă să cuprindă pămîntul sfînt al Muşatinilor ? !

— Ai dreptate, doamne, zise Tăbăraş, mai liniştit dinspre partea primejdiei ce-ar fi putut pîndi pe Ştefan.

— Vreau să ştiu unde este, ce face şi cum se pregăteşte de atac. Pentru că Moldova are destui codri, iar codrii destui copaci. Iară primăvara destule omizi năpădesc crăcile pomilor. Nu mai e nevoie şi de oastea lui Albert !

*

Spre zori, drumul lui Ştefan Vodă şi al căpitanului Tăbăraş se sfîrşi într-o poiană. Cînd ultimii copaci ai pădurii începuseră a se rări, Ştefan îşi opri calul şi Tăbăraş făcu la fel. Nu departe de ei, din poiana aceea mare şi luminoasă răzbăteau glasuri de oameni, Descălecară şi, furişîndu-se printre copaci, zăriră în poiană corturile leşilor.

Ştefan înţelese într-o clipă că aici era aşezată tabăra lui Ioan Albert.

Puse mîna pe umărul lui Tăbăraş care se dumirise şi el că domnul Moldovei aflase ceea ce voise a şti cînd se pornise la drum. Era semn că trebuiau să încalece din nou şi să se întoarcă degrabă la Suceava pentru a pregăti apărarea.

Dar chiar în clipa aceea Voitiş, bătrînul cal al lui Ştefan Vodă, cel care îl purtase de atîtea ori prin bătălii, se înălţă pe picioarele din spate şi scoase un nechezat puternic, ca în faţa unei bătălii, de tresăriră toate frunzele codrului. Nechezatul îi sculă însă şi pe Ieşi din aşternuturile lor.

Din corturi începură să iasă ostaşi înarmaţi.

Din cortul cel mare apăru un bărbat înalt, negricios, purtînd o mustaţă bogată. Era craiul Ioan Albert. Şi el fusese trezit de nechezatul lui Voitiş.

Făcu un semn cu mîna spre pădure, drept spre locul unde se găseau Ştefan şi cu Tăbăraş.

Mîna voievodului apăsă mai puternic pe umărul căpitanului său. Tăbăraş îl privi pe Ştefan întrebător. Ce era de făcut ? Să încerce să încalece caii — şi la drum ! Prea tîrziu.

Deodată, Tăbăraş se aplecă fulger şi sărută dreapta lui Ştefan. Apoi, dînd pinteni calului, apăru în faţa poienii, tocmai cînd un grup de Ieşi înarmaţi pînă-n

dinţi se pregăteau să păşească în pădure.

Leşii rămaseră încremeniţi. Un călăreţ moldovean singur. La ceas de dimineaţă. Aşadar, calul acestui călăreţ nechezase. Se repeziră la el să-l silească să descalece. Dar Tăbăraş le făcu semn că acesta îi este gîndul şi că a venit acolo de bunăvoie.

îşi mînă liniştit calul pînă în faţa cortului lui Ioan Albert şi des- călecă în faţa craiului. Se înclină şi privi senin şi liniştit spre acesta.

Ioan Albert ceru să vină tălmaciul. Cînd acesta fu lîngă el, îl întrebă pe Tăbăraş :

— Cu ce treburi pe la noi, străine ?

— Sînt solul domnului Moldovei, Ştefan Vodă.

— Şi ce doreşte Ştefan al vostru ?

— Nimic, înălţime. A primit înştiinţare de la tine că vii cu oaste să-l ajuţi împotriva turcului. M-a trimis să văd unde te afli şi cît de mult te-ai grăbit să-i sari în ajutor !

Tăbăraş vorbea cît putea de tare, ca vorba lui să ajungă la urechile lui Ştefan.

— Aşadar, mă spionează.

— Nicidecum, înălţime. Doreşte să vă ştie alături de el cît mai degrabă împotriva sultanului.

— Aşa ? tună vocea lui Ioan Albert... Şi tălmaciul traduse : Apoi află că aici îţi vei sfîrşi zilele. Şi că Ştefan al tău nu va primi nici un ajutor de la mine. Voi a-1 supune pe el şi întreaga voastră Moldovă.

— Asta ţi-i voia ? Apoi nu e cu dreptate ce faci.

— Dreptatea e în puterea mea, hotărî craiul. Şi făcu semn unui grup de oşteni înarmaţi să-l lovească pe Tăbăraş.

Tăbăraş se uită în jur. îşi dădu seama că este pierdut.

Altădată ar fi ştiut cum să iasă din asemenea cumpănă. Dintr-un salt ar fi încălecat calul care se găsea lîngă el şi ar fi reuşit să scape de duşman. Dar acum nici nu se gîndea la aşa ceva. Acolo, în pădure, încotro ar fi putut să fugă, se găsea Ştefan Vodă cel Mare. Viaţa lui nu mai preţuia acum. Viaţa Măriei sale însemna totul.

Puse mîna pe sabie şi începu lupta. Luptă pînă căzu fulgerat de o mînă duşmană, după ce doborîse vreo şase luptători. Căzu senin, ştiind că de acolo, din pădurea apropiată, domnul Ştefan auzise şi înţelesese totul.

Cînd îl văzu căzînd, mîna lui Ştefan se încleştă pe sabie. Dar atît. A alerga în poiană însemna o nebunie. Oştenii moldoveni, rîn- duiţi să-i fie în urmă de pază, trebuiau să se afle pe-aproape, aş- teptînd doar un semn. Călare pe Voitiş, se va întoarce în goana mare la ei, să nu simtă leşii nimic. îşi aruncă o ultimă privire

înapoi. Nu mai văzu nimic. Nici corturile leşilor, nici chipul trufaş al craiului, ci doar locul care îmbrăţişa trupul căzut al viteazului căpitan Tăbăraş.

*

Mergea prin codrii Sepeniţului, pe cărările pe care i le arătase ătît de bine căpitanul său. Mergea trist şi înnegurat. Dar nu îi plin- gea decît inima. Lacrimile i le usca vîntul nemilos care pornise din nou. Apoi, cînd ieşi la amiaz în luminiş, începu să dea pinteni calului pentru a ajunge la cetatea de scaun. Trebuia să-şi pregătească oastea cu care să pedepsească trufia craiului şi să răzbune pe cel care îşi dăduse viaţa pentru viaţa Măriei sale.

TRIMISUL LUI IANCU DE HUNEDOARA

Inimosul voievod al Transilvaniei, 1 lancu de Hunedoara, hotărîse marea luptă de apărare a hotarelor I rămase de la strămoşi, de la Gelu, Glad şi Menumorut. Sub stea- 1 gul său, care mai dăduse dovada bărbăţiei şi priceperii în condu- I cerea bătăliilor, se adunaseră armiile principilor creştini din Bal- I cani : sîrbii, care gustaseră amarul jugului otoman în timpul înde- 1 lungatului paşalîc, bulgarii care şi acum erau sub călcîiul robiei, 1 polonezii care, deşi nu erau încă ameninţaţi, îşi uneau simţămin- 1 tele cu ceilalţi. Chiar şi veneţienii din îndepărtata republică orăşe-] nească de la Marea Adriatică au alergat sub acelaşi steag al vite-] jiei şi demnităţii, împotriva ameninţării imperiului otoman.

Iancu de Hunedoara îi simţea pe toţi alături în încleştarea uriaşă 1 de forţe pentru stăvilirea puhoiului oastei sultanului ce semăna I pretutindeni pe unde trecea ruină, jale şi moarte. Dar mai presus* îi bătea inima pentru fraţii săi de dincolo de coama Carpaţilor, cei 1 din Ţara Românească şi moldovenii, de care îl legau acelaşi sîngei şi aceeaşi limbă, moştenite din strămoşi.

Ii voia pe aceştia lîngă el la ceas de cumpănă. Ştia cît de buni a luptători sînt şi cu ei împreună era sigur că oştile pe care le con- ■ ducea în luptă vor săvîrşi adevărate minuni. Se afla în strînse le-J găturі cu Bogdan Vodă, Domnul Moldovei, şi acesta chiar îl nu- a mise pe Iancu, în semn de omagiu şi de preţuire, „Părintele* Moldovei". Mai greu era cu Dracula, domnul Ţării Româneşti. 1 Pentru că dacă spre Moldova şi Transilvania în fiece zi porneau! solii dintr-o parte şi din alta, spre Ţara Românească locurile toate* mişunau de turci. Dar era sigur că la chemarea sa Dracula nu val pregeta să alerge la lupta antiotomană.

îşi adună degrabă căpitanii şi se sfătui cu ei.

— Aş dori, începu el cu glas molcom, dar hotărît. să chemăm alături de noi, aşa cum e şi firesc şi se cade, pe fraţii noştri din Ţara Românească.

Un căpitan tresări:

— N-au aflat, oare, bunii noştri fraţi, de îndîrjirea cu care se năpustesc turcii asupra moşiilor noastre ?

— Nu-i vorba de asta. Ei ştiu ca şi noi despre primejdia ce ne pîndeşte. Şi încă mai bine ca noi. Pentru că armiile turcilor, ca să ajungă aici, trec întîi Dunărea pe la ei, călcîndu-le întîi lor pămîntul !

— Atunci, întrebă un altul, ce-i opreşte a se ridica alături de ' noi ?

Iancu de Hunedoara stătu o clipă pe gînduri, după care îi răspunse :

— Cinstite căpitan al domniei mele, aşa este, precum spui, dar spre a ţine piept vrăjmaşului şi a izbîndi trebuie să avem cunoştinţă unii de alţii. Şi noi, şi ei vrem să luptăm pentru apărarea aceluiaşi pămînt lăsat nouă, tuturor, moştenire, de Dromichete îndrăzneţul, Burebista viteazul şi Decebal neînfricatul.

— Cum adică să ştim unul de altul ? intră în vorbă un căpitan mai în vîrstă, căruia începuse să-i albească firele din barbă şi care pînă atunci stătuse mai la o parte.

— Asta înseamnă ca atunci cînd eu ridic steagul luptei, să ni se alăture şi ei. Şi să începem odată lupta, într-o singură simţire, sub o singură flamură şi cu o aceeaşi bătaie de inimă, fraţi lingă fraţi, transilvăneni, munteni, moldoveni, toţi de acelaşi neam.

Căpitanul înţelese, aşa încît grăi :

Eu socotesc că pentru asta ar fi nevoie să trimitem un om la Dracula, cu vestea că măria ta ai hotărît începerea luptei.

— Ai grăit înţelepţeşte. Avem nevoie de un om care să poarte o solie. Dar nu de orice fel de om. De unul care să cunoască toate drumurile şi potecile cele mai scurte, chiar şi cele mai neumblate, toate tainele codrului, căruia să nu-i fie teamă de povîrnişurile

6 — Virtuţi strămoşeşti munţilor şi de adîncimea abisurilor. Şi mai cu seamă să nu cadă cu 1 nici un preţ în mîna iscoadelor turceşti.

Un căpitan, căruia abia-i mijise mustaţa, cel mai tînăr dintre 1 toţi, zise şi el, înclinîndu-se spre voievod :

— Ai dreptate, măria ta. De un asemenea om e nevoie acum. 1 Că toate păsurile din munţi, codrii şi

luminişurile sînt năpădite de 1 vrăjmaşi care pîndesc să prindă dintr-ai noştri. Şi cel care ar duce 1 depeşa trebuie să ajungă viu şi nevătămat la domnul Ţării § Româneşti.

Iancu surîse, semn că îi fusese înţeles gîndul:

— Depeşa trebuie să ajungă cît mai degrabă la Dracula. în ea 1 este aşezat de mine, în taina nopţii, cu trudă şi migală, întreg pla- j nul nostru de bătaie. Şi clipa şi locul întîlnirii noastre.

Căpitanii se strînseră în grup. începură să şuşotească. Se sfă-1 tuiau în privinţa celui care avea să ducă solie în Ţara Românească, j Iancu de Hunedoara le aştepta răspunsul. Ştia cît îi sînt de credin-j cioşi şi că în sfatul lor se poate bizui.

Din grup se desprinse mai întîi căpitanul cel bătrîn :

— Ne-am sfătuit, măria ta. Dar vezi că omul ăsta nu-i lesne de j aflat. Că de, tot omul mai are şi beteşugurile lui...

Iancu tresări :

— Ce vrei a spune ?

— Voi să zic că cel care va duce depeşa trebuie să fie un voinic? în lege, zdravăn de picioare, care să nu cunoască oboseala pînă să' ajungă acolo unde vrem, care să ştie să lupte atît de bine încît să se poată măsura singur, la nevoie, cu turcii ce i-ar cădea în faţă şi depeşa să n-o dea cu nici un preţ din mînă. Să audă atît de bine,, încît o păsărică de s-ar zburătăci de pe o cracă pe alta, zgomotul ce-1 face să nu-i fie străin lui. Să vadă departe, pînă în inima codrului, să simtă ca şi cînd ar avea un ochi şi în spate, dacă cineva îl pîndeşte din umbră... Oare vom găsi omul acesta, măria-ta ?

Iancu ridică fruntea :

■— Da, există un asemenea om !

104

Pe cărări de munte neumblate, acolo unde clopotul de cristal al izvoarelor sună proaspăt şi melodios, cobora un ostaş. îl chema Paloş. Poate că înaintaşii săi purtaseră cu mare cinste şi credinţă paloşul, întru apărarea pămîntului străbun.

Ca să scurteze drumul spre Ţara Românească, încotro o pornise, Paloş cobora pe unde era locul mai prăpăstios şi abisul mai ameninţător. Pe el îl trimisese Iancu de Hunedoara cu depeşă la domnul Ţării Româneşti, Vlad Dracula. Iancu îl chema pe Vlad la luptă împotriva turcilor ce năvăliseră prin trecători în Transilvania. Voinicul nostru trebuia să predea solia chiar în mîna domnitorului Ţării Româneşti. O ascunsese bine sub haina lui ostăşească, lîngă inimă. „Atîta timp cit va bate inima va sta şi depeşa acolo", îşi zicea.

Ajunse la un loc deschis şi începu să coboare o pantă lină. Dădu de un izvor şi îşi potoli setea, prinzînd noi puteri. Cînd să se ridice însă, rămase înmărmurit : în faţa lui răsăriră ca din pămînt cîţiva turci înarmaţi pînă-n dinţi.

Un turc se şi repezise cu iataganul asupra lui. Trimisul lui Iancu n-a avut vreme decît să se ferească în lături şi să-şi scoată paloşul. Nici nu apucase să-şi numere duşmanii. Dintr-o aruncătură de ochi socoti că trebuie să fie vreo zece. Norocul lui că avea şi pumnal la brîu. în timp ce cu paloşul reteză capul unui turc, înfipse pumnalul în pieptul altuia. Şi-a dat însă seama că situaţia era destul de grea. Mai răpuse un vrăjmaş cu spada şi îşi făcu loc să iasă din strînsoarea turcilor. începu să se retragă încet, pas cu pas. Cînd întoarse însă capul, rămase îngrozit : în spatele lui se căsca, ameninţătoare, o prăpastie. O prăpastie adîncă între două stînci ce se înălţau faţă în faţă. Aşadar, era pierdut. Turcii încetaseră lupta. Se apropiau de el rîzînd, cu săbiile întinse, pentru a-1 împinge în prăpastie. Dar Paloş şi-a făcut socoteala :

„Dacă o să continui lupta; voi mai doborî doi, trei dintre ei. Cei rămaşi însă mă vor ucide şi vor pune mîna pe depeşă. Dacă mă arunc în prăpastie, mă sfărîm de stînci, iar turcii nu vor mai veni după mine.“

Şi nu mai şovăi. Voinicul făcu o săritură şi se pomeni, teafăt,[1] dincolo de prăpastie. Rămaşi de partea cealaltă a muntelui, tufm se minunau de ceea ce văzuseră. Unul dintre ei, cel mai cutezător, scrîşni din dinţi, înciudat, şi hotărî să nu se dea bătut. Nu voia cil nici un chip ca românaşul nostru să le scape. Turcul incălecă, îşi luă avînt şi se repezi în goana calului spre prăpastie. Dar saltul acela, ca o frîntură din zborul rîndunicii, pe care Paloş singur îl făcuse, nu-i izbuti turcului nici călare. Cal şi călăreţ se prăbuşiră în hău, cu un strigăt de groază şi un nechezat sălbatic. Turcii închiseră ochii şi se dădură înapoi, îngroziţi.

Paloş nu stătu mult pe gînduri. Era liber de-acum. Le întoarse spatele şi se grăbi să îndeplinească misiunea voievodului Iancu de Hunedoara.

Şi pe cînd mergea mai departe, în minte şi-n inimă îi sunau cuvintele celui care îl trimisese : „Dacă această depeşă va ajunge în mîinile domnului Ţării Româneşti şi prietenului meu, atunci întreaga suflare de dincolo de brîul înalt al Carpaţilor va fi alături de noi în lupta pentru libertatea pămîntului nostru. Şi pe românii uniţi nu-i va putea înfrînge nici o oaste din lume. a nici uneî împărăţii !“

CUM A PIERIT RADU DE LA AFUMAŢI ŞI FIUL SĂU VLAD

E»ra prin anul 1529 sau, socotind asemenea cronicarilor vremii, veleatul*7037 de la facerea lumii. Şi fiind luna lui ianuarie, iarna se

dezlănţuise turbată. Viscolul se pornea neostoit în cîmpie, unde aripa lui puternică nu întîmpinâ vreo oprelişte. Apoi se repezea asupra bordeielor ţărăneşti părînd că se sfanjiă, dar totodată voind parcă a acoperi aşezările nevoiaşilor cu linţoliul alb al zăpezii pe care-o nămeţea.

Pe o astfel de vreme, cînd zice proverbul că nu e bine să dai nici un cîine afară de lîngă vatră, pe dmmul care ducea spre Rîm- nicul-Vîlcea goneau două arătări. Cei doi urmăreau să ajungă mai repede undeva unde să-şi afle adăpost. Goneau e un fel de a spune, dacă ţinem seama că vremea aceea de iad nu le dădea pas să înainteze decît cu greu, f ăcîndu-şi loc printre uriaşii nămeţi şi tăind viscolul cu pieptul. Cele două arătări albe, pe straiele şi feţele cărora viscolul aşezase chiciura, erau Radu de la Afumaţi şi fiul său Vlad. Radu Vodă lupta din răsputeri pentru a-1 trage după el şi pe ne- yîrstnica sa odraslă care abia mai putea merge.

Din cînd în cînd, bărbatul înalt, voinic şi frumos, Radu Vodă al Ţării Româneşti, se întorcea, îndemnîndu-1 încurajator :

:— încă puţin, băiete, şi am ajuns.

•—Nu mai pot/tăicuţă. E tare greu.

— Grele sînt multe în viaţă. Dar trebuie să învingi cu orice chip.

Băiatyl înţelese. Ştia că pentru părintele său au fost în viaţă nămeţi şi vîrtejuri mulf mal mari ca acesta. Şi că Radu Vodă le biruise. Aşa că se străduia din răsputeri să-l urmeze.

Deodată, în faţa lor, sus pe o culme, se ivi din imensitatea aceea] albă mînăstirea Cetăţuia. Părea ca o mireasmă gătită de nuntă.

„Să nu fie nunta noastră aici“, gîndi cu tilc Radu de la Afumaţi J şi, adunîndu-şi ultimele puteri, ajunseră la

poarta mînăstirii.
Curtea era scăldată toată în alb şi în tăcere. Nu se vedea ţipenie] de om. Puţinii călugări ciţi îşi duceau la acea vreme viaţa aici dor- j mitau sub blănurile calde ale urşilor vînaţi de vînători prinl pădure.
Radu Vodă ajunse în mijlocul curţii unde dădu peste capela atît j de cunoscută şi atît de îndrăgită de el în clipele de linişte şi de răgaz cînd venea aici să-şi odihnească trupul şi cugetul. Deschise uşa veche şi îl lăsă pe Vlad să intre primul, după care, uitîndu-se încă o dată, o închise în urma lui.
înăuntru îl aflară pe preotul Iova, care tocmai se pregătea pen- ■ tru slujba de vecernie. Văzîndu-1 pe domnitor îl recunoscu şi veni; să-l întîmpine :
— Fii binevenit şi binecuvîntat, mărite domn al ţării.
— Sărut dreapta, cinstite părinte.

— Dar ce te-aduce aici pe viscolul ăsta blestemat, doamne ?
— Viscolul m-aduce. S-au răsculat boierii contra domniei mele şi vor să mă piardă.
— Şi pe ce temei ?
— Cică i-aş fi trădat.
— Trădat ? ! Cum vine asta ? Doar ştiu că n-ai trecut de partea turcului. Ai fost doar la sultan şi-ai dobîndit ca ţara să rămînă liberă. Că ai ştiut să te-nţelegei cu el spre binele ţării şi chiar al boierilor.
— Ei, părinte, nu înţeleg asta. Ştii doar că între boierii Dră- culeşti şi Dăneşti e o ură adîncă, ce nu se poate stinge nici cu apă vie. Boierii de aici, zic că am trecut de partea Craioveştilor. Fiindcă am vrut să înlătur dezbinarea. Asta înseamnă la ei trădare ! Şi acum mă urmăresc să mă prindă.
— Bine c-ai venit, mărite. Nu vor îndrăzni să calce aici.

— Ba vor îndrăzni, părinte. Sînt mai răi ca fiarele. Dar dac-o fi să am noroc şi să nu vină aşa curînd, după o clipă de răgaz mi-oi urma drumul spre Craioveşti, să-mi aflu scăpare. Pe Vlad ţi-1 las în grijă pînă mă voi înturna cu oastea oltenilor. Vreau să curm certurile dintre boieri şi să-i unesc pe toţi sub domnia mea, împotriva primejdiei cotropitorilor.

— Să mi-1 laşi, mărite, pe Vlad. Nu vor îndrăzni să calce aici.

★

Dar nu i-a fost dat lui Radu Vodă să-şi adune în tihnă puterile, că ceata de boieri năvăli în altar, unde se ascunsese. Erau vreo douăzeci, înarmaţi pînă-n dinţi. Înveşmântaţi în mantiile pline de nea şi atîrnîndu-le ţurţuri din bărbi şi mustăţi păreau nişte urşi albi, care ascundeau însă rînjete de lupi necruţători.

— Iată-1! tună Neagoe vornicul.

— în sfîrşit, te-am prins ! se bucură Drăgan postelnicul.

— Să nu cutezaţi ! le-o tăie răspicat Iova. Ne aflăm în altarul bisericii... este al Domnului !

— Dă-te la o parte, părinte. Şi nu-1 amesteca pe Dumnezeu în treburile noastre. Avem o răfuială cu Radu Vodă.

— Lasă-1! Şi Radu veni în faţa lor, neînfricat : Ce vi-i cu supărare, boieri ?

— Ne-ai trădat, doamne, zise Neagoe. Ai fost al nostru şi ai trecut de partea duşmanului !

— De care duşman vorbeşti, vornice ?

— De Craioveşti. Te-ai însoţit cu Ruxandra, frumoasa odraslă a lui Neagoe-Vodă.

— Eu, vornice, nu cunosc duşmani, decît duşmanii ţării. M-am suit pe tronul tatălui meu, Radu cel Mare şi cel Bun, doar pentru a scăpa ţara asta românească de a

fi supusă lor. Nici pentru glorie, nici pentru avere. Cît despre voi. boierii, vă luptaţi unii cu alţii în loc să vă uniţi. N-aţi înţeles că astfel slăbiţi ţara şi faceţi jocul vrăjmaşilor !

— Vorbe, mărite ! Tu ne-ai trădat. Aşa să ştii ! Ai fost al nostru. Acum eşti al lor.

— Boierule, domnul nu este al vostru, nici al lor. Domnul este al ţării întregi, aşa să ştii !

— Şi fiul tău este tot al ţării, nu ? şuieră batjocoritor Drăgan postelnicul.

— Da, postelnice. După moartea mea el mă va urma la domnie.

Şi va fi, ca şi mine, scut şi sabie pentru neatîrnarea ţării.

— Asta s-o crezi tu ! Şi zicînd acestea Drăgan scoase sabia şi se repezi cu furie asupra lui Vlad, care abia mai avu vremea să-şi strige tatăl, cu glasul pierit. Capul copilului se prăbuşi la pămînt, stropind pristolul cu sîngele său.

— Blestemaţilor ! tună Radu. Mi-a fost dat să văd pe fiul meu însîngerat, înainte să mor. N-aţi înţeles că prin moartea noastră ţara pierde braţul de care avea nevoie ?

în faţa înfricoşătoarei dureri a tatălui care-şi văzuse fiul ucis şi a dirzeniei cu care domnul ţării înfrunta urgia acelei clipe, boierii şovăiră. Tocmai atunci în mînăstire pătrunse unul din călugări pe care Radu Vodă îl ştia grămătic.

— Scrie, Sofronie, porunci el, scrie ultimul meu hrisov, şi să-l aşezaţi pe piatra mea de mormînt, să ştie toţi ce-a făcut Radu Vodă cît a trăit spre cinstea obrazului şi odihna inimii sale şi spre ruşinea celor care l-au ucis !

Grămăticul se apropie cu lacrimile în ochi :

— Grăieşte-ţi, doamne, hrisovul. Eu, călugărul şi

1
1
1

grămăticul Sofronie, nu voi scăpa un cuvînt din cele ce vei spune.
Atunci Radu îşi înălţă mîndru fruntea, ridică mîna a ameninţare şi începu :
„Răposat-au robul lui Dumnezeu şi mult milostivul Ioan Radul, mare voievod şi domn a toată ţara Ungro-Vlahiei şi al părţilor dunărene, fiul marelui preabunului Radul Voievod în anul 7037, luna ghenarie, 4 zile, crugul soarelui 7, indicţion 3...“

Grămăticul scria. Glasul lui Radu era ca un fulger. Ca o sabie* care pornise din nou lupta împotriva vrăjmaşilor. Aiară, noaptea şi viscolul crescuseră şi mai mult.
„în ştire să vă fie vouă războaiele ce voesc să vă spun, ceea ce am purtat cu Agarienii..."
Boierii înmărmuriseră. Parcă îl vedeau pe Radu Vodă călare pe cal, cu buzduganul în mînă, cu coroana pe cap, cu mantia flutu- rînd în bătaia vîntului, conducîndu-şi oştile în luptă.
Grămăticul scria. Vorbele lui Radu cădeau ca un tunet. Ca un paloş necruţător. Afară noaptea şi viscolul urlau.
Deodată, glasul îi deveni calm, ca o mare liniştită.
„...şi rog pe cei ce au să vină după noi să păstreze micul meu loc de odihnă şi casa oaselor mele să rămînă neclintită."
Apoi tăcu. Părea că se potolise şi viscolul de afară. Boierii, care pînă atunci rămăseseră muţi, părură că prind din nou glas.
Neagoe vornicul îl privi o clipă pe Radu de la Afumaţi. Era mîndru şi maiestuos. Părea un stejar pe care nu-1 poate dobori nici o'furtună.
Vornicul scăpă sabia jos din mînă şi se dădu înapoi îngrozit.
Dar Drăgan postelnicul, care-1 omorîse şi pe Vlad, se apropie de Vodă cu sabia ridicată.
— Să nu cutezi, ticălosule... se tîngui preotul Iova, deznădăjduit.
— Ba am să cutez, şi încă pe dată ! strigă cu tot curajul laşităţii Drăgan. Ba am să cutez !
— Cutează, viperă ! îl înfruntă domnitorul. Te vei putea lăuda că l-ai ucis pe Radu Voievod în ţara sa !
în clipa aceea pe Drăgan îl năpădi o furie oarbă. îl păli pe domnitor în creştet şi apoi îi reteză capul.
Sîngele lui Radu Vodă se împreună cu sîngele încă

proaspăt al fiului său, Vlad. Căzu cu mîna încleştată pe lemnul stîlpului frumos sculptat. Cu mîna aceea care purtase vitejeşte o spadă a mîn- driei şi tăriei româneşti. Pierea aşa cum soarele undeva — nebănuit sub pîcla aceea uriaşă de nori — se pregătea să piară. Aşa apunea şi Radu Vodă
de la Afumaţi, nebănuit şi neştiut, în acel colţişor neştiut de ţară.'

Noaptea se lăsase neagră şi atotcuprinzătoare peste trupurile celor ucişi. Boierii goneau înspăimîntaţi în noaptea aceea de pîclă,' parcă urmăriţi de judecata aspră a celui care le fusese domnitor.

Clopotele îşi începură cîntarea de jale la mînăstirea Cetăţuia: Cîntecul lor da glas prelung durerii, împărtăşind-o nopţii aceleia cumplite :

„Răposat-au Ioan Radul, mare voevod şi domn a toată ţara Un- gro-Vlahiei...“

Şi parcă vocea lui Radu de la Afumaţi, cea de dincolo de moarte, rostea încă o dată ultimul său hrisov :

„Răposat-au Ioan Radul, mare voevod şi domn a toată ţara Un- gro-Vlahiei in anul 7037, luna ghenarie, 4 zile, crugul soarelui 7, indicţion 3.“

Clopotele, noaptea, viscolul, toate vesteau ultimul hrisov al lui Radu Vodă de la Afumaţi, stingerea făcliei acestui viteaz şi a copilului Vlad, glasul durerii înălţîndu-se sus, tot mai sus, deasupra mînăstirii Cetăţuia.

IOAN VODĂ ŞI CĂPITANUL SĂU

Lupta de la Roşcani se sfârşise. Aici, în iezerul Cahului, Ioan Vodă îşi văzu oastea împrăştiată şi nimicită. Gîndurile ii alergau năvalnic care încotro şi nu reuşea a le mai strînge într-un făgaş, aşa cum nu mai reuşea a strînge rămăşiţele oştilor sale.

1
1
4

Un gînd îi revenea însă chinuitor în minte, o întrebare ce-i răscolea inima : „Cum de fusese cu putinţă ca un moldovean să trădeze pămîntul scump al Moldovei ? Să fie trup şi suflet de partea sultanului, în loc să fie carne şi sînge din pămîntul strămoşilor ? !“

Ioan Vodă ştia însă de ce : trădătorul acela era un boier, hrăpăreţ şi viclean, şi nu se numea moldovean, ci Ieremia Golia. Şi nu numai el trădase, ci toţi boierii care, dimpreună cu el, trecuseră de partea otomanilor.

Toate acestea le ştia Ioan Vodă. Ar fi trebuit să fi retezat la vreme capul năpîrcii, pentru a nu mai vedea soarele şi a nu mai apuca să muşte cu venin şi cu ură. Dar acum era prea tîrziu. Căpitanii săi dădeau semne de îngrijorare. Ostaşii se strîngeau, cîţi mai rămăseseră, în jurul căpitanilor, şi toţi în jurul domnitorului.

Petrea, căpitan printre căpitani, om de a cărui virtute Ioan Vodă se încredinţase la Jiliştea, veni lîngă domnul Moldovei şi cu glasul plin de mînie îi spuse :

— Mărite doamne, dă-mi voie să iau mîna de oameni ce ne-au rămas şi să prindem pe trădătorii acestui pămînt, să-i înălţăm în sabia dreptăţii neamului nostru.

— Nu-i cu putinţă acum, Petrea. Trădătorii sînt sub aripa stă- pinilor lor.

— Să ne ridicăm dară din nou asupra stăpînilor acelora, pentru a lovi prin ei pe slugile nevrednice !
— Nici asta nu-i cu putinţă, voinice. Dară îmi saltă inima de bucurie la gîndul că pămîntul Moldovei mai are destule braţe vrednice care să-l apere.
— Şi atunci cum rămine, măria ta ?
— Vei vedea şi vei auzi, Petreo. Dar nu-ţi uita dorinţa care-ţi arde în piept năvalnic. Va fi nevoie de ea mai tîrziu.

*

De grupul moldovenilor se apropie un bei, urmat de o suită de ieniceri. Printre ei Ioan Vodă zări figura zîmbitoare şi trufaşă a lui Ieremia Golia. Scrîşni din dinţi, dar îl privi numai sfidător.
Il zări şi Petrea. Scrîşni şi el din dinţi şi puse mîna pe sabie. Dar Ioan Vodă îi făcu semn să-şi stăpînească mînia :
— N-a sosit încă timpul, Petreo !
Petrea înţelese. îşi vîrî sabia în teacă şi aşteptă.
Beiul ajunse în dreptul lui Ioan Vodă :
— Tu eşti Ioan, fostul domn al Moldovei ?
— Eu sînt Ioan, da, beiule. Dar nu fostul, ci domnul de azi al acestui pămînt sfînt al Moldovei !
— Domnul Moldovei e hotărît de marele Imperiu al sultanului.
— Nu, beiule, un adevărat domnitor al Moldovei îşi hotărăşte singur domnia şi soarta. El rămîne domnitor pînă la sfîrşitul vieţii şi atîta timp cît ţine sabia în mînă. Pentru că sabia aceasta a domniei nu i-o pune în mînă stăpînul vostru, ci poporul său, pe care-1 cîrmuieşte !
Ieremia Golia se apropie şi el de Ioan Vodă şi, privindu-1 în faţă mai altfel decît atunci cînd îl ştia de domn, îi spuse :

— Nu te-am vrut niciodată, şi nici acum nu te mai vrem. Nu vei mai fi domnul Moldovei!

— N-am fost niciodată domnul vostru, ticălosule. N-am fost domnul boierilor. Asta nu înseamnă că n-am fost şi nu voi rămîne domnul Moldovei.

La auzul acestor vorbe, Ieremia Golia se trase în spatele beiului, negru de mînie.

Petrea puse din nou mîna pe sabie.

— Nu, Petreo, mai e încă vreme pentru sabia ta !

— Ştiam, voievoade, că eşti neînfricat, zise beiul cu glas domolit. Te-am văzut şi azi în lupta împotriva noastră, dar măreţul şi luminosul sultan, el însuşi primul slujitor al lui Alah, stăpînul nostru al tuturor, a hotărît ca tu să te predai nouă pentru a merge la înălţimea sa !

La auzul acestor vorbe, Ioan Vodă tresări şi din rîndul moldovenilor se desprinse un murmur.

— De ce să mă duc la sultan, beiule ? !

— Pentru că, potrivit obiceiului nostru, va trebui să-i faci închinăciune. Cine ştie, poate se înduplecă... Ai fost prea mîndru pînă acum.

Parcă un şarpe îl muşcase de inimă pe Ioan Vodă. Dar nu trăda nimic :

— Nu, beiule, nu sînt dintre cei care vor domnia prin închinăciune, iar drumul meu nu merge spre imperiul otoman, ci din nou spre Moldova.

Beiul zîmbi strîmb :

— Pentru tine drumul acesta s-a sfîrşit. Dar dacă te vei preda, îţi lăsăm oastea să se întoarcă acasă şi hotarele Moldovei necălcate.

Pe fruntea înnourată a lui Ioan Vodă răsări soarele.

— Acesta este preţul pentru libertatea Moldovei şi a luptătorilor mei ?

— Da, aşa a hotărît măritul nostru stăpîn. Şi stătu cu ochii aţintiţi la Ioan Vodă, să vadă ce va hotărî acesta.

Ieremia Golia era şi el numai ochi şi urechi. Căpitanul

Petrea, care se afla în spatele domnitorului, îi şopti cu durere în glas :

— Nu te da, doamne, nu lipsi Moldova de soarele tău !

— Pentru Moldova o fac, Petreo. Dar voi să luptaţi mai departe ca şi cum aş fi eu lîngă voi şi v-aş porunci acest lucru !... Şi întorcîndu-se spre bei îi spuse : Ţine minte, beiule, că Ioan

Vodă, domnul Moldovei, se predă turcilor pentru ca oamenii lui să fie liberi a se întoarce acasă şi Moldova să rămînă liberă în veci !

— Aşa va fi... zise încet beiul.

în clipa aceea, Ieremia Golia îi şopti iar ceva la ureche beiului.

— Ai drept, mărite doamne, la un însoţitor.

— N-am nevoie de nici unul. Toţi trebuie să se întoarcă acasă.

Dar Petrea se repezi înaintea domnului :

— Dă-mi voie, măria ta, să te însoţesc pretutindeni.

Ioan Vodă oftă :

— Beiule, iată însoţitorul meu. Dară el este liber şi oricînd vrea se poate înturna acasă.

— Fie ! zise din nou beiul.

Atunci Ioan Vodă se întoarse spre moldoveni :

— Rămîneţi cu bine, oştenii mei. Să nu uitaţi niciodată că aveţi datoria de a apăra cu preţul vieţii pămîntul Moldovei !

Oştenii murmurară :

— O vom apăra, doamne |

Ioan Vodă trecu pe rînd şi-l îmbrăţişă fierbinte pe fiecare :

— Rămîneţi cu bine, oştenii mei !

în ochii moldovenilor apăruseră lacrimile. Lacrimi mari şi grele, pentru domnitorul lor. Ioan Vodă se desprinse apoi dintre luptătorii săi şi o porni la drum, însoţit de

căpitanul Petrea.
Dar nu mai ajunse la sultan. N-avea nevoie sultanul să-l vadă pe acest răzvrătit care timp de doi ani băgase spaima în oştirile sale. N-avea nevoie nici de închinarea lui Ioan Vodă. îşi dădea seama sultanul că domnul Moldovei nu era dintre cei care să i se plece.
Aşa că după ce merseră o bucată de vreme, beiul făcu semn de oprire :
— Destul cît am mers, măria ta ! spuse el lui Ioan Vodă. în spatele lui chicoti Golia. Ienicerii aveau şi ei 7'"V rele pe faţă.
Ioan Vodă înţelese. Aici se sfirşea drumul său. Aici trebuia să fie locul osîndei sale. Descălecă şi zise cu seninătate :
— Dacă am mers destul, atunci să ne oprim.
— Nu te da jos de pe cal, doamne ! îi strigă Petrea. Dar turcii îl înconjuraseră. Ieremia Golia se apropiase de el.
Atunci căpitanul Petrea sări la rîndul lui de pe cal şi se aşează în faţa lui Ioan Vodă :
— Cine îndrăzneşte să se atingă de măria sa, domnul Moldovei, îl fac pulbere cu paloşul meu !
Era însă prea tîrziu. Turcii se repeziră la el cu grămada. Paloşul căpitanului Petrea începu să scapere şi să secere. Unii turci căzură pînă la picioarele lui. Dar alţii le luară locul. Ioan Vodă avea inima grea. De ar fi fost singur, de l-ar fi ştiut şi pe căpitanul Petrea în drum spre casă, ar fi avut sufletul slobod, gata să moară. Aşa, nu-1 putea ajuta cu nimic. Lupta îl îndepărtase pe căpitan de el.
Turcii se năpustiră asupra lui şi-l înlănţuiră.
Petrea nu apucase să privească în urmă pentru a vedea ce se întîmplă cu domnitorul său. Numai o întoarcere a capului l-ar fi costat viaţa.
Era într-adevăr o luptă pe viaţă şi pe moarte. Se vedea

însă că Petrea nu va mai putea rezista mult. Şi totuşi o forţă de nebănuit îl făcea să sară cu iuţeala fulgerului în dreapta şi-n stînga şi să împartă dreptatea braţului său.
Căuta neobosit în puhoiul turcesc. Deodată i se păru că a găsit ce căuta. Privirile îi întîlniseră chipul lui Ieremia Golia. îşi făcu loc pentru a ajunge acolo, dar nu reuşi. în faţă îi apăreau noi ieniceri. Şi îl pierdu din ochi pe Golia.
Dar Ioan Vodă, de acolo de unde era, văzu cu durere totul:
— Petreo, întoarce-te, Petreo !...
în spatele căpitanului său creştea umbra lui Ieremia Golia.
Petrea auzi glasul lui Ioan Vodă. îl recunoscu. Aşa cum îl auzise de atîtea ori în bătălie. îi zvîcni inima şi dădu să se întoarcă, aşa cum îi poruncise domnul şi stăpînul său. Dar era dat ca să

 audă porunca lui Ioan Vodă pentru ultima oară. Nu mai apucă să privească înapoi. Nu mai apucă nici să lovească în valul turcesc ce creştea dinainte-i. Pumnalul lui Ieremia Golia i se înfipse adine în spinare.
Se prăbuşi fără nici un geamăt, cu faţa la pămînt, sărutîndu-1 pentru o ultimă oară.
Ioan Vodă se smulse din strînsoarea duşmanului, îşi sumeţi din nou pieptul şi strigă spre bei:
— Eşti un ticălos, beiule ! Ai făgăduit ca însoţitorul meu să se întoarne liber acasă.
— Nu s-a astîmpărat, înălţime... Vorbele beiului erau batjocoritoare.
— Dar dacă a fost să moară ca un viteaz, cel care a ucis a lovit mişeleşte.
Ieremia Golia apăru din nou în spatele beiului, rînjind sfidător către Ioan Vodă :
— Ţi-am luat braţul, acum să te vedem...
— Te înşeli, năpîrcă ! Braţul lui Petrea a fost braţul lui

vitejesc. Dar braţul lui Ioan Vodă este al Domnului Moldovei. Iată-1 aici, nevătămat. Cutează şi vino înspre mine, să-ţi arăt ce înseamnă a lupta pe dreptate, şi nu a lovi pe la spate !
Ieremia Golia iarăşi rînji:
— Nici nu mă gîndesc să mă bat cu tine. Vei muri, iară eu vreau să mai trăiesc.
— Laşule, strigă Ioan Vodă, şi tu vei muri ! Dar în ruşine şi-n blestem ţi se va sfirşi numele.
Beiul se grăbea să împlinească porunca sultanului. Dar, înainte de a-1 putea înlănţui din nou, Ioan Vodă se repezi la locul unde căzuse căpitanul Petrea, îi ridică faţa de la pămînt şi îi închise ochii:
— Fii slăvit în veci, căpitane Petrea. Ai căzut pentru domnul tău şi pentru ca ţara Moldovei să fie liberă. îţi mulţumesc pentru jertfa ta mare pe care n-o vor uita urmaşii!

1
2
2

Căpitanul Petrea adormise pentru somnul de veci. De-ar fi simţit sărutul lui Ioan Vodă ar fi fost fericit. Dar şi mai fericit era că n-apucase să vadă cum avea să moară domnitorul Moldovei.

Iară Ioan Vodă, mergînd spre moarte, pleca din lumea aceasta cu inima împăcată că slujise pînă la capăt Moldova şi pe vitejii ei.

MIHU DE LA CĂLUGĂRENI

t

An vremea lui Mihai Viteazul pînă şi izvoarele vorbeau pe limba luptei drepte şi a bărbăţiei. După două veacuri încheiate de încercări, vreme în care nu izbutiseră să cuprindă ţările române, otomanii nu uitaseră că la nordul Danu- biului e un pămînt rodnic şi frumos şi treceau mereu apele sale învolburate pentru a**-1** înrobi.

Aşa că voievodul Mihai avea mare nevoie de braţe de viteji spre a pune stavilă năvalei otomane şi a păzi dreptatea şi libertatea poporului său. Feciori voinici veneau mereu în oastea domnitorului din toate colţurile ţării. Ba veneau şi dintre bulgari, sîrbi, albanezi, greci, să se aşeze sub steagul nebiruitului Mihai şi să lupte împotriva semilunii care subjuga ţările lor.

Oricine venea cu gînduri bune era bine primit. Cei care umblau cu viclenii nu scăpau de mînia şi sabia domnitorului.

Intr-o zi din toamna anului 1594, cînd domnul avea mai mare nevoie de ostaşi, iată se înfăţişează la el un copil, chiar în sala tronului. Văzîndu-1, Mihai lăsă deoparte pe boierii din sfat şi îi făcu semn să se apropie. Acesta nu mai stătu pe gînduri:

— Să trăieşti, măria ta !

— Să trăieşti şi tu, băiete. Dar cum ai ajuns pînă aici ?

— Am spus străjerilor că m-a chemat măria ta.

— Şi?
— Şi străjile m-au lăsat să intru. Am venit drept aici.
— Ceea ce înseamnă că ai minţit străjile, zise Mihai cu o voce prefăcut aspră.
— Nicidecum, măria ta, le-am spus drept. Măria ta m-ai chemat.
— Eu ?! se miră Mihai. Dar nici nu ştiu cum te numeşti şi cine eşti, băiete.
— Eu îs Mihu, măria ta.
— Mihu ? Frumos nume. Seamănă cu cel pe care îl port eu. Dar că te-aş fi chemat, tot nu-mi amintesc.
— Păi bine, măria ta, n-ai trimis la Bucureşti şi prin toate tîr- gurile şi satele chemare către flăcăi, către voinici, să vină în oastea măriei tale ?... Iacă, am auzit şi eu chemarea ta şi am venit.
Mihai se uită surîzător şi mulţumit la chipul senin al lui Mihu.
— Şi tu eşti fecior şi voinic, Mihule ?
— Sînt, măria ta. Că am paisprezece primăveri şi încă pe-atîtea toamne.
— Aha ! făcu Mihai, împreună sînt destul de multe. Ceea ce înseamnă că eşti şi voinic în numele acestor primăveri şi toamne.
— îs, măria ta ! zise cu însufleţire Mihu.
— Bine. Dar parcă tot mai trebuia să adăşti.
— Pentru ce, măria ta ? Ce să fac acasă ? Să mă ţin de poala mămuchii, să prind păsărele în crîng ? Or să alerg în oastea măriei tale ca să lupt împotriva turcului care vrea să ne calce pămîntul ?
Mihai tăcu o clipă. Apoi, trecîndu-i degetele prin firele de păr aurii, îi zise :
— Să ştii, Mihule, că în bătălie nu sînt numai primăveri înflorite şi însorite şi toamne bogate în rod,

aşa ca primăverile şi toamnele pe care le ai tu. Sînt şi arşiţele cumplite ale verii şi îngheţurile iernii.
:— Ştiu, măria ta, dar sînt pregătit să le înfrunt.
— Şi ce ştii tu să faci în luptă, Mihule ? Ştii să mînui paloşul ?
— îl mînui, doamne. Am şi puterea şi vrerea cîte îmi trebuiesc. Dară mai ştiu a mînui bine şi praştia, că poate la necaz o fi nevoie şi de aşa ceva !
Mihai îi puse mîna pe umăr şi îl sărută :
— Bine, Mihule, sînt bucuros a avea viteji ca tine în oastea mea, veniţi din inimă la luptă, cu toate primăverile şi toamnele în furtună.

*

Aşa că Mihu mai crescu cu un an în oastea lui Mihai Vodă. Se făcu şi mai voinic şi mai arătos şi între timp deprinse şi mai bine meşteşugul mînuirii paloşului. Parcă semăna cu un luptător în lege.
într-o zi din toamna anului 1595 se întîlni din nou faţă în faţă cu domnitorul Ţării Româneşti. Mihai, văzindu-1 pe copilandru, băgă de seamă că acestuia îi mijise mustaţa :
— Cum îi, Mihule ?
— E bine, măria ta.
— Ba nu-i aşa bine, băiete. Că turcul se grăbeşte din nou a ne călca hotarele.
— Cum, măria ta, nu le-a ajuns buluceala de la Putineiu şi zdrobitura de la Stăneşti şi învăţarea de minte pe care măria ta le-ai dat-o la Serpăteşti ? !
— Uite că nu le-a ajuns. Şi vin puhoi, măcar că s-or mai buluci şi s-or mai zdrobi şi s-or mai sfărîma o dată. Dară noi trebuie să fim gata a-i face să priceapă că pămîntul ăsta al nostru nu-1 vor cuprinde niciodată, chiar dacă ar fi ei cît toată frunza şi cît toată iarba cîmpului. I-om usca de la rădăcină.

— Şi chiar de-or fi cît stelele cerului, măria ta, sub cerul nostru n-au ce căuta.
Lui Mihai îi plăcură vorbele lui Mihu.
— Bravo, Mihule, chiar dacă încă eşti... Dar Mihai se opri. în ochii lui Mihu luceau toate stelele cerului. Şi continuă pe alt glas : Chiar dacă încă eşti şoim, lupta te va face vultur.

*

în ziua de 13 august a leatului 1595 începu marea bătălie din mlaştinile Neajlovului.

Mihai, înconjurat de căpitanii şi oştile sale, privea îndîrjit cum turcii străjuiau podul de la Călugăreni, care şi el străjuia întreg cîmpul de luptă.
Deodată lîngă Mihai apăru Mihu :
— Măria ta, ce facem, nu pornim ?
— Te grăbeşti, Mihule ?
— Mă grăbesc, măria ta ! Că-i ziua mea astăzi şi s-a împlinit vremea să arăt că nu mai sînt un copil.
— Cum aşa. Mihule ? rîse voievodul.
— Da, măria ta. într-un 13 august m-o adus mămuca pe lume. Aista îi al cincisprezecelea.
Mihai văzu din nou stelele cerului prinse într-o horă a lor, tocmai în privirile albastre ca şi cerul, ale lui Mihu. Le văzu şi în ochii căpitanilor şi luptătorilor săi. Il văzu pe Baba Novac gata să-şi scapere spada ca un fulger. Şi înţelese că întreaga suflare românească de la Călugăreni aştepta semnalul său de luptă.

★

Mihai ridică sabia, arătînd spre pod şi dincolo de pod. Codrii din jur începură să freamăte. Mlaştinile adormite pînă atunci tresăriră în aşteptare.
Mihai ridicase sabia. Mihai dăduse porunca. Şi el, primul în fruntea tuturor, se repezi ca trăsnetul spre locul unde turcii se credeau singuri şi stăpîni. Spre podul care străjuia Călugărenii.
Mihai fu primul care ajunse acolo. Sabia lui dădu prima lovitură. Necruţătoare. Dar după Mihai, lîngă Mihai, se ridica întreaga sa oaste românească.
Cine ştie care o fi lovit primul după Mihai ? Poate Baba Novac, poate vreun căpitan sau vreun luptător de rînd. Poate chiar Mihu, pentru care Călugărenii însemnau prima încercare a bărbăţiei sale.
Şi turcii începură să se bulucească şi să se retragă

1
2
8

zdrobiţi spre celălalt capăt al podului, mulţi prăbuşindu-se în mlaştinile care prinseră să freamăte şi să cuprindă în magma lor turbane, feregele, chiulafuri şi să înghită dintr-o dată iataganele grele.

Mihai îşi încrucişă spada cu mulţi osmanlîi. Mulţi nu merseră mai departe după această întîlnire. îşi încrucişă spada şi cu vestitul Sinan şi-l lăsă pe bătrînul vizir pradă mlaştinii înfricoşătoare, fugări şi înspăimîntă paşalele semilunii.

Podul de la Călugăreni se uşură astfel de puhoiul turcesc. Mihai însuşi coborî cu calul în mlaştini pentru a împărţi şi acolo dreptatea braţului său. Românii îl urmară. Mihai era pretutindeni. Oştenii căutau să fie ca el, pretutindeni. Otomanii, în schimb, se mistuiau în străfundul mlaştinilor.

Deodată, trecînd prin dreptul podului, Mihai îl zări pe Mihu luptînd cu vreo cîţiva turci care îl înconjuraseră. „Cum de rămăsese Mihu acolo ?“

Doar cît a tresărit la gindul acesta, şi era să-l coste pe domnitor viaţa. Un spahiu se ridicase din mlaştină, se agăţase de coada calului său şi, ajungînd pînă aproape de domnitor, se gătea să-i înfigă un pumnal în spate.

De sus, de unde era, Mihu uită de el şi de turcii care-1 înconjurau. Puse cu iuţeala fulgerului o piatră în praştia ce o ţinuse în sîn, şi-o slobozi într-acolo. Turcul, lovit puternic în tîmplă, uită pentru ce se sumeţise din mlaştină şi se cufundă pentru totdeauna în smîrcuri.

Mihai fu uluit de măiestria lui Mihu. Dar în clipa următoare zbură din nou în bătălie. Cînd se întoarse, trecu iarăşi prin apropierea podului.

Văzu şi înţelese totul. Mihu luptase cît luptase cu turcii. Apoi se hotărîse să sară de pe pod. Dar tocmai cînd să izbutească, un ienicer voinic îl prinsese de mîini,

îl ridicase în sus, şi-l ţinea acum atîrnat între pod şi apă.

Mihu încercase să scape din strînsoarea duşmanului, dar nu reuşise. Ceea ce avea să urmeze era limpede. Un alt turc se şi pregătea să-i înfigă iataganul între umeri.

Mihai scoase un strigăt de luptă. Se repezi, făcu gol cu sabia în jurul lui Mihu şi reteză mîinile turcului. Mihu căzu în clipa aceea

şi nimeri şaua unui cal al cărui stăpîn, un spahiu, la vremea aceea se odihnea poate de mult în mlaştini.
Şi lupta continuă pînă la biruinţa românilor.

*

Mihu a fost îmbrăţişat după bătălie de domnitorul său pentru piatra aruncată la timp în tîmpla spahiului, pentru voinicia şi vitejia sa de pe podul Călugărenilor şi pentru a cincisprezecea vară care Înflorise în inima lui mare şi caldă, de adevărat viteaz.

CUPRINS

Semnul de la Cioclovina 9
Făgăduiala lui Murceneu.....13
Nunta lui Inimioară.....24
întrecerea.....32
Trei fraţi, trei voinici .....
.....42
Dreptatea lui Ţepeş.....53
Cum a apărat Ştefan, copil fiind, o cetate 58
Lovitura duşmanului 62
Viaţa măriei sale.....?3
Trimisul lui Iancu de Hunedoara.....,80
Cum a pierit Radu de la Afumaţi şi fiul său Vlad . . 35
Ioan Vodă şi căpitanul său.....92
Mihu de la Călugăreni.....100

ROMANE ŞI POVESTIRI ISTORICE APARUTE LA EDITURA ION CREANGA

DUMITRU ALMAŞ	SIMION
ION DODU	ELENA MATASA
BĂLAN	PAUL CONSTANT
NICOLAE TAUTU	PAUL CONSTANT
NAGY ISTVAN	EM. IONESCU şi V. ŞELESCU
ION ARAMA	EMANOIL
ION MOCANU	MANOLIU
ION GRECEA	MIRCEA
D. MUREŞAN şi *V.* GAFTONE	POPESCU MARIA
EMIL SIMIONESCU	ARSENE IRIMIE
EUSEBIU CAMILAR	STRAUŢ + ** ***
POP	* * *
	* * *
	U
	n
	o
	m
	î
	n
	f
	u

r t u n ă

C o p i l ă r i a

u n u i

I c a r

B ă i

a t u l

ş i

l u n a

O s p ă ţ u l

l u i

R e z

Mihali Luntraşii lui Vlad-Vod

Sabia lui Gîmeaţă

Prizonier

Ia nouă ani Pintea Viteazul Aşezământului Povestiri eroice Sin

t

f

i

u

l

l

u

i

N

a

n

V

o

i

n

i

c

î

n

f

l

o

r

i

t

■ Volburi peste veacuri

- Primăvară, focuri şi gloanţe

- Minunatele fapte eroice ale unor copii

- Căpitanii măriei sale

- Chipuri de legendă

■ Eroii nu au vîrstă

- Alungarea balaurului

- Povestiri istorice

- Povestiri despre Avram Iancu

- Povestiri despre Vlad Ţepeş

- Povestiri despre utecişti